מפני שמעמידין בשרף ערלה. וערלה של עובדי כוכבים אסורה כמו שנאמרה בפ"ה [1] בעבו"ע (עיין מתוס' קידושין דף לו: ד"ה כל מצוה): **דברים** המכוסין ממנו מתגלין לו. פי' שבני אדם מגלין לו רזיהן לפי שהנהין ממנו עצה ותושיה כמו שמפרש במס' אבות (פ"ו מ"ח): **לגבינה** איכא דקאי **ביני אטפי.** פירוש ליקח חלב מן העובד כוכבים לעשות גבינה אבל לעגל גבי ליקח גבינה של עובד כוכבים ליכא למיחש לחלב טמא כיון שעושה אותו לגרנו ליכא למיחש לחלב עירב בו חלב טמא כיון שאינו עומד:

מכלל דאיכא למאן דשרי. מדקתאמר פת לא הותרה בב"ד מכלל דאיכא מאן דשרי אין דבר אחד בעי הוה שרי ליה אלמא לא פשט איסורו ומכאן סמכו עתה לאכול פת של עובדי כוכבים כיון שלא פשט איסורו בכל ישראל ור"ל כר לדוק דאמרי אין גוזרין גזרה על הצבור אלא א"כ רוב הצבור יכולין לעמוד בו ועוד דאיה דאמר לקמן (דף ג.) מימינו תמיר אף את הפת ולא הניח (ד) להתיר אלא משום דהוו קרו ליה ב"ד שריא ואחריו באו בית דין אמר שהמירוהו ועוד דאמרי בירושלמי דפרקין [2] ובפ"ק דשבת [3] פת עמדו עליו והמירוהו ומי שנזהר מפת של עובדי כוכבים מותר לאכול עם מי שאינו זהר בקערה אחת אע"פ שטעם פת עובד כוכבים מתערב בפת ישראל דאין להתמיר לאסור ע"י תערובת כדאמר בפ"ק דמולין (דף ו.) דלא גזרו על תערובת דמאי וכה"ג (ה) בטמא דעובדי כוכבים שרי דליתיה לפת בעייה דלא גזרו אלא היכא דאיתא בעייה [4]:

[5] **זליפתן.** פ"ה פליטתן וגרלה שאותה פליטה בתה מכת השמן שהריקו מכלי [6] האיסור כדאמרינן לקמן (דף עה.) או (ו) מולגן [7] בני זימים ולשון זלוף ק"ק שלא מצינו זלוף רק לשון שפיכה כמו תעשה זלוף (פסחים דף כ:): בשלמא

כאן קודם חזרה. אותה משנה דשמיטת חולין דקיבת עובד כוכבים גבלה ואסורה נשנית קודם שחזר בו ר' יהושע מדבריו שאמר לו ר' ישמעאל מפני שמעמידין אותה בקיבת גבילה וסבר לאו פירשא היא: **וכאן לאחר חזרה.** הך דשמי שמועאל מפני שמעמידין אותה בעור אבל קיבה עצמה שריא לאמר חזרה שחזר בו ר' יהושע מפני תשובתו של ר' ישמעאל: **ומשנה.** הנשנית בשמיטת חולין (דף קטו.) קודם חזרה: **לא** זזה ממקומה. לא עקרוה לגמרי דהואיל ונשנית בשל אין הלכה כמותה שהרי חזר בו: **שמעמידין אותה בחומץ.** שהחומץ מעמיד חלב ולקמן פריך לה מ"ל ליתסר בהנאה: **בקטפא דגווא.** בשרף היולא מן הענן: **אבל בקטפא דפירי.** בשרף הפירי עצמו: **מגולה** ריחה נודף. והיינו דכתיב שמן תורק שמך כשמגלין אותה ומריקין שמנה כלומר כשאתה מגלה תורה לתלמידים אז יצא לך שם: **מתגלין לו.** מעצמן בלא עורמה כשהוא מגלה [1] **מתני'** [2] ר' ובית דינו התירו את השמן. לא גרסי' דהא לאו מיהו שריא אלא ר' יהודה נשיאה בר בריה שריא כדאמר בגמ' [3] מסתמיך ואזיל רבי יהודה נשיאה ור' יהודה הנשיא בנו של ר"ג בר' רבי יהודה הנשיא בנו של ר"ג היה שהמירו בהשוכר את הפועלים (ב"מ פד:): **והשלקות.** כל דבר שבשלו עובד כוכבים ואפילו בכלי טהור וכולהו משום תחומין: **וכבשין.** לכבוש [4] דגים וירק ורמש ורגליים של בהמה בחומץ [5]: **וטרית.** מין דגים קטנים מלוחים: **טרופה.** שנטרפו ונשתברו הדגים ואין מיכרין הלכך מייסי לטמאים: **וציר שאין בה דגה כלבית שוטטת בו.** שדרך כלבים ליגדל מאליה בציר של דגים טהורים ואם יש ציר דג טמא עמו לא תגדל כלבית בו והיא עצמה טמאה: **והחילק.** מין דגים קטנים טהורים והיא סולתנית [6] ואין לה קנפיר וקשקשת ועתיד לגדל נאחר זמן קנפיר וקשקשת וקיימא לן דמותרת ואמר בגמרא [7] מפני מה אסרוה מפני שעירבוה עולה עמה דגים טמאים הדומים לה הלכך לא שבא טרופה ול"ש אינה טרופה איכא למיחש למאכל מאלף מיחש דדמו ליה ולא מיינכר אבל טרית אין שקן דומה לה הלכך כי אינה טרופה שריא: **חלתית.** מין פירי הוא שקורין לזר"ל בלע"ז ומתתכין את קרטיו בסכין ואסור משום שמנוניתא דסכינא: **ומלח שלקונדית.** מפרש בגמ' (לקמן לט:): **גמ' ניקום.** יעמידנו ע"י קיבה לגבינה: **לכמבא.** מאכל: **קלי.** מעט: **נטיובי.** מיבש"ל: **ליכא למיקם עלה דמלתא.** שמא נתערב בו חלב טמא וכשהעמידו עומד טהור שבו והטמא נשאר עם הגבינה הלכך אין זה נסיון להכשיר הראשונים לאכול אבל לגבינה שלקח דעתא השתא דמותר: **ואי בעית אימא.** אפילו לגבינה נמי אסור: **דאיכא.** נסיובי דקיימי בגבינה: **ביני אטפי.** בתוך הגומות שבגבינה ומיישינן שמא מן החלב טמא שלא עומד נשאר עם הנסיובי בגומות: **פורני.** הוא תנור [8] שהוא גדול ופיו מן הצד וכל תנור שבמשנה קטן הוא ומקום שפיתת ג' קדירות [9] ופיו למעלה: **לאוסרה בשדה.** דליכא למיחש לאימשוכי דאקראי בעלמא הוא: **מנצרי.** נזהרת אבל המגריס: [10] **זליפתן.** פליטתן ומזיעתן ומיוחדין איסור שבלעו: לזלמי

[1] בארז"ז ובתוה"ב (כ"ג ש"ו) ובכתי"מ **ואיתימא רב** אדא בר אהבה: [2] [צ"ל **דתנן**] (גלילון): [3] "ואב"א" ליתא בהרבה ראשונים וכת"י וגורסים **השתא דאתית להכי** (גם ברש"י סד"ה ליכא "סלקא דעתא השתא דמותר"): [4] מהרש"א גריס **מיניה** דאיכו (גלילון): [5] ע"י וכת"י **מלמדה:** [6] בע"י ובכת"י נוסף דבור זה: **על מות.** הממונה **על מות:** [7] בכת"י נוסף דבור זה: **הפת והשמן. בולהו מופרש טעמא בגמרא:** (חלב - לה ע"ב. הפת - לה ע"ב ולו ע"ב. השמן - לה סע"ב ולו רע"א רע"ב. השלקות - עי' לח רע"א ורש"י ותוס'. כבשין - עי' לח סע"ב ולט רע"א. טרית טרופה. ציר שאין כה דגה - עי' גמ' על המשנה הבאה. החילק. קורט של חלתית - לט ע"א. מלח שלקונדית - לט ע"ב): [8] באלמנדרי ובר"ן נוסף **כרבי יהודה:** [9] רש"ש **שבובשים,** וכ"ה ברש"י שבריי"ף. בארז"ז **דרך** [10] "בחומץ" ליתא בכת"י ובראשונים המעתיקים את רש"י. ועי' תוס' יו"ט: [1] בארז"ז ובכת"י

[1] כ"ה ברש"י מו"ר י"א ונדה כו ע"א, והב"ח במו"ר הגיה לשון רש"י. ועי' ערוך לנר נדה כו ע"ב ישוב ומקור לגירסא שלפנינו: [2] שייך לדף לו ע"א: [3] פסקי תוס' **אוכלין פת גוים במקום שאין פלטר ישראל. ודוקא לחם אבל בשר ושלקות לא. וצריך ליחד פשטיד מבישולי גוים מפני בשר שבתוכן. בהלכות בבל וארץ ישראל בני בבל זורקין עץ בתנור ובני ארץ ישראל אומרים עץ זה לא מעלה ולא מורידי;** (עי' תוס' שאנץ, תוס' ר"י מבירינא, תוס' הרא"ש, מרדכי, או"ז קפט, תוס' לקמן לח ע"ב): [4] **לכלי.** ועי' עלה דיומה: [5] [לפי מ"ש רש"י שם ד"ה הכי גרסי' בתוספתא וכו' צ"ל או מולגן במי זיתים] (גלילון): [6] כ"ה בדפו"י והתיבות "בר יצחק" נוספו בדפוסים חדשים ע"פ הגהת מהרש"א: [7] עי' מהרי"ם:

מסורת הש"ס עם הוספות

[1] [נמצות ל. לב. קידושין כה. שבועות ד. חולין לב: קנו:]. [2] [בעלה פ"ל מ"ז נדה ח:]. [3] בעלה פ"ל מ"ז [נדה ח:]. [4] [עי' תוס' לקמן לו. בתוך ד"ה אשר וכו' מתמיהין כתב דשב"ס בשם רש"י וכו' ותוס' לעיל לג: ד"ה בעא]. [5] לו., [1] לט., [1] [בב: מד"ה אין עודרין]. [6] ה"ח [טו סע"ב]. [7] ה"ד [י רע"א].

הגהות הב"ח

(א) גמ' רב נחמן [2] אמר מפני שמעמידין. נ"ב רב נחמן גרסי' ולא גרסינן רב נחמן כר יצחק וסרי מסמע דבבלי הוספות לעיל דף לא ע"ב בד"ה רב נחמן אמר משום גילוי: (ב) שם בין לרב נחמן מתסר כל"ל וחיטום בר יצחק נמתק: (ג) שם סהדיה דאיני. נ"ב ע"א לא משמעו מינייה דאיני פי' לא אמרו דבר שמועה משמו. אלפסי והר"ן והלא"ש: (ד) תוס' ד"ה מכלל וכו' ולא הניח מלהתיר: (ה) **בא"ד** וכה"ג בפת [3] דעובד כוכבים נמי שרי כיון דליתיה לפת בעייה: (ו) ד"ה וליפתן וכו' לקמן או חולגן נמי זימים:

גליון הש"ם

גמ' **בשרף הערלה.** עיין כריתב"א קדושין דף לח ד"ה דתנן:

תורה אור השלם

א) לָרֵיחַ שְׁמָנֶיךָ טוֹבִים שֶׁמֶן תּוּרַק שְׁמֶךָ עַל כֵּן עֲלָמוֹת אֲהֲבוּךָ:
[שיר השירים א, ג]

הגהות וציונים

[1] בארז"ז ובתוה"ב (כ"ג ש"ו) ובכתי"מ **ואיתימא רב** אדא בר אהבה: [2] מהרש"א גריס **מיניה** דאיכו (גלילון): [3] "ואב"א" ליתא בהרבה ראשונים וכת"י וגורסים **השתא דאתית להכי** (גם ברש"י סד"ה ליכא "סלקא דעתא השתא דמותר"): [4] מהרש"א גריס **מיניה** דאיכו (גלילון): [5] ע"י וכת"י **מלמדה:** [6] בע"י ובכת"י נוסף דבור זה: **על מות.** הממונה **על מות:** [7] בכת"י נוסף דבור זה: **הפת והשמן. בולהו מופרש טעמא בגמרא:** (חלב - לה ע"ב. הפת - לה ע"ב ולו ע"ב. השמן - לה סע"ב ולו רע"א רע"ב. השלקות - עי' לח רע"א ורש"י ותוס'. כבשין - עי' לח סע"ב ולט רע"א. טרית טרופה. ציר שאין כה דגה - עי' גמ' על המשנה הבאה. החילק. קורט של חלתית - לט ע"א. מלח שלקונדית - לט ע"ב): [8] באלמנדרי ובר"ן נוסף **כרבי יהודה:** [9] רש"ש **שבובשים,** וכ"ה ברש"י שבריי"ף. בארז"ז **דרך** [10] "בחומץ" ליתא בכת"י ובראשונים המעתיקים את רש"י. ועי' תוס' יו"ט: [1] בארז"ז ובכתי"מ

עין משפט נר מצוה

קיט א ב מיי' פט"ז מהלכות מאכלות אסורות הלכה כו סמג לאוין קמו:
קכ ג מיי' שם פ"ג הלכה יג סמג לאוין קלב טוש"ע י"ד סי' קטו סעיף ח:
קכא ד מיי' שם סי' ז הלכה ט סמג לאוין קמח טוש"ע י"ד סי' קיב סעיף ח:
קכב ה מיי' שם הלכה כב סמג שם טוש"ע שם סי' קיד סעי' ז:
קכג ו מיי' שם הלכה ט טוש"ע שם סי' קיג סעיף ח:
קכד ז מיי' שם פ"ג הל' כג סמג שם טור וש"ע שם סי' קיד סעי' י:
קכה ח מיי' פי"ז שם הלכה יב סמג לאוין שם טור וש"ע י"ד סי' קיג סעיף ב:

ליקוטי רש"י

[נדפס בסוף המסכת]

רבינו חננאל

כאן קודם חזרה וכאן לאחר חזרה. פי' הא דתנן קיבת עובד כוכבים ושל נבילה ואוקמא שמואל קיבת עובד כוכבים נבילה ואסורה קודם שחזר בו ר' יהושע היתה הקיבה עצמה אסורה. ב) ושנא אותה המשנה תירץ אחר שהשיבו ר' ישמעאל והלא קיבת עולה חמורה מקיבת נבילה ומותרת. וחזר בו ר' יהושע והודה כי קיבת נבילה מותרת ואמר מפני שמעמידין אותה בקיבת עגלי עבודת כוכבים אחר שחזר בו כמו שמפרש במשנה זו אמר שמואל לטעמיה דהא מתני' מפני שמעמידין אותה בעור קיבת נבילה. אבל הקיבה עצמה של נבילה מותרת. ומפני מה שנו אותה המשנה ואינה שנויה כהוגן. מפורש בפ' כל הבשר א"ר יוחנן לא קשיא כאן קודם חזרה וכאן לאחר חזרה ומשנה לא זזה ממקומה. רב מלכיא אמר רב אדא בר אבא מפני שמחליק פניה בשומן של חזיר. רב חסדא אמר מפני שמעמידין אותה בחומץ. רב נחמן בר יצחק אמר מפני שמעמידין אותה בשרף ערלה. כדתנן המעמיד בשרף ערלה ר' אליעזר אומר אסור. אפילו תימא ר' יהושע ע"כ לא פליג ר' יהושע עליה דר' אליעזר אלא בקטפא דגווא פי' קטף של עץ. אבל בקטפא דפירא מדרה ליה. דתנן א"ר יהושע שמעתי בפירוש המעמיד בשרף (הערלה) [העליון] בשרף הציקרין מותר. בשרף הפגין אסור מפני שהוא פירי. ולרב חסדא ולרב נחמן בר יצחק תיתסר בהנאה. דהא החומץ של עובדי כוכבים שהיה מתחלתו יין איסורי הנאה הוא. וכן הערלה איסורי הנאה היא תיתסר בגינה זו אפ' בהנאה קשיא: מתני' ואלו דברים של עובדי כוכבים אסורין ואין איסורן איסור הנאה. חלב שחלבו עובד כוכבים ואין ישראל רואהו. אוקימנא איסוריה דחלב שחלבו עובד כוכבים חיישינן דלמא מערב ביה חלב בהמה טמאה. ואסיקנא השתא דאתית להכי בגינה נמי משום חלב בהמה טמאה לא קא חיישינן דלמא הני דמתחזי בגבינה כדתקוני לה כמין נקב ההוא דקאי ביני ביני בגבינה כמין טיפין הוא החלב הטמא לפיכך אסורה: ירושלמי אמר ר' ירמיה חלב עובד כוכבים למה הוא אסור מפני תערובת חלב בהמה טמאה. ר' יהושע בן לוי אמר משום גלוי. ויעמיד. אמר ר' שמואל מפני ארס הנתון בין הנקבים וחני כן שלשה ארסין הן. אחד צף ואחד שוקע ואחד

חשק שלמה על ר"ח ב) נראה דל"ל ונעבד לאותה מצנה שלנו שמיקן שמואל אחר שהשיבו וכו'.

אין מעמידין פרק שני עבודה זרה

בראשו ארוך כולי עלמא לא פליגי דאסור. קשה דלמרגין בגלוי טריפות (חולין דף סו.) מנא דמי ר' ישמעאל דראשו ארוך מותר וממנו' נמי דהתם[ה] משמע דראשו ארוך מותר מדלא קתני ליה[ו] בהדי סימני טהרה אין ראשו ארוך וכסוף פרק ר"ע (שבת דף 5:) אמר נמי דשושיבא מותר דהא חזייה רב לרב כהנא דהוה מיעבר שושיבא אפומיה א"ל רב שקליה דלמא[ז] קאכיל ליה מי ועבר משום בל תשקצו משמע דדוקא מי אסור אבל מת שרי לכן נראה לר"ת דגרסינן הכא ראשו ארוך דכ"ע לא פליגי דמותר וגרסא זו נמצאת בספר"ת [בחולין סה: ד"ה אלו כמתו וכן מצא בס' יש]: **דיקרב בדיקרב בחיבורין.** פי' כגון ראשון שנגע במת ונא שמעון וגגע בו בעודו טוגע במת ובוממאה בחיבורין ודאי הוה דאורייתא והא דאמר רבא לא תתלו ביה בוקי סריקי ברב נחמן לאו משום דאית ליה טומאה בחיבורין לאו דאורייתא אלא משום דקסבר דיוסף בן יועזר לא איירי בהכי וכן משמע בגזיר פרק שלשה מינין (מב: ופס ד"ה מחטרי): **הא** הלכתא מסוטה גמרינן לה. לאו דוקא מסוטה גמרינן דספק טומאה ברה"ר היא דאיכא חזקת טהרה לא הוצרכו ללמוד מסוטה אלא אמרינן העמד דבר על חזקתו ולא גמרינן מסוטה אלא לומר דברה"י ספיקו טמא דבסוטה נמי הוי ספק טומאה ברה"י[ט]:

והשלקות מנהני מילי. אומר ר"ת דמדבעי[י] תלמודא בשלקות וקסבר מדאורייתא היא שמא[כ] גזירה קדמונית היא ולא נגזרה עם הפת ושלקות היא עניי תבשיל דדמשמע דהך שמעתא ומתחלה גזרו עליה מטעם אחות ועל הפת לא גזרו משום דלא שייך בה אחות כ"ש עד שבאו[כא] שמתי הללו וגזרו בי"ח דבריה גם על הפת ואע"ג דבמתניתין תני פת מקמי שלקות מ"מ שלקות גזירה קדמונית יותר היתה וכשהתירו את הפת לא התירו שלקות מהאי טעמא דפת ושלקות תרי מילי הינהו ואורז"ת נמי דלריך לערב עירובי תבשילין בפת ושלקות ומביא ראיה מדאמרינן בפ"ב דביצה (דף טו:) ר"א אומר אין אופין אלא על האפוי ואין מבשלין אלא על המבושל שנאמר את אשר תאפו אפו ואת אשר תבשלו בשלו וכן פי' בה"ג אבל ר"י אומר דבעירובי תבשילין סגי במה שו בפת או במבושל ולית הלכתא כהיא דר"א דשמותי הוא[כב] וגם הולך בשיטת תגיה אליבא דב"ש דבעי פת ומבושל וחמין טמונין וב"ה מתירין[כג] ובירושלמי דביצה[כד] פליג ר' יהושע בהדיא עליה דר' אליעזר והכי איתא התם את אשר תאפו אפו ואת אשר תבשלו בשלו ר' אליעזר אומר אופין על האפוי ומבשלין על המבושל רבי יהושע אומר אופין ומבשלין על המבושל ואמרין[כה] בשל סופרים הלך אחר המיקל ורבי יהושע מיקל הוא ועוד דבתלמוד שלנו תגיה אליבא דמת הלל לא מצרכו אלא חד ומיהו העולם נהגו לערב בפת ותבשיל הומיל ואלא דבר מפי ה"ג ור"ת [וע"ע תוס' מלה יח: ד"ה אמר רבא]:

סוסביל בראשו ארוך כ"ע לא פליגי דאסור והכא בבנפיו חופין את רובו על ידי הדחק קמיפלגי מר סבר רובא כל דהו בעינן ומר סבר רובא דמנכר בעינן: ועל משקה בי מטבחיא דכן: מאי דכן [ב] רב אמר [א] דכן ממש ושמואל אמר דכן מלטמא אחרים אבל טומאת עצמן יש בהן רב אמר דכן ממש קסבר טומאת משקין דרבנן וכי גזור רבנן טומאה במשקין דעלמא אבל במשקה בי מטבחיא לא גזרו רבנן ושמואל אמר דכן מלטמא אחרים אבל טומאת עצמן יש בהן קסבר [ג] טומאת משקין דאורייתא [ד] לטמא אחרים דרבנן וכי גזרו רבנן במשקין דעלמא במשקין בי מטבחיא לא גזרו: ועל דיקרב למיתא מסאב וקרו ליה יוסף שריא: יוסף אסרא מיבעי ליה ועוד [ה] דאורייתא היא דכתיב [א] וכל אשר יגע על פני השדה בחלל חרב או במת וגו' דאורייתא דיקרב טמא דיקרב בדיקרב טהור ואתו אינהו וגזור אפילו דיקרב בדיקרב ואתא איהו ואוקמה אדאורייתא דיקרב בדיקרב נמי דאורייתא הוא דכתיב [ב] וכל אשר יגע בו הטמא יטמא אמרוה רבנן קמיה דרבא משמיה דמר זוטרא בריה דרב נחמן דאמר משמיה דרב נחמן [ג] דאורייתא דיקרב בדיקרב בחיבורין טומאת שבעה שלא בחיבורין טומאת ערב ואתו אינהו וגזור אפילו שלא בחיבורין טומאת שבעה ואתא איהו ואוקמה אדאורייתא דאורייתא מאי היא דכתיב [ג] הנוגע במת לכל נפש אדם וטמא שבעת ימים וכתיב וכל אשר יגע בו הטמא יטמא וכתיב [ד] והנפש הנוגעת תטמא עד הערב הא כיצד כאן בחיבורין כאן שלא בחיבורין אמר להו רבא [ה] לאו אמינא לכו לא תתלו ביה בוקי סריקי ברב נחמן הכי אמר רב נחמן [ו] ספק טומאה ברשות הרבים התיר להן [ז] והא הלכתא מסוטה גמרינן לה מה סוטה רשות היחיד אף טומאה רשות היחיד הא א"ר יוחנן הלכה ואין מורין כן ואתא איהו ואורי ליה אורויי תניא נמי הכי ר' יהודה אומר קורות נעץ להם ואמר עד כאן רשות הרבים עד כאן רשות היחיד כי אתו לקמיה דרבי יצאי אמר להו [ח] הא מיא בשיקעתא [ט] דבנהרא זילו טבולו: [י] והשלקות: מנהני מילי א"ר חייא בר אבא אמר רבי יוחנן אמר קרא [יא] אוכל בכסף תשבירני ואכלתי ומים בכסף תתן לי ושתיתי כמים מה מים שלא נשתנו אף אוכל שלא נשתנה אלא מעתה חטין ועשאן קליות ה"נ דאסורין וכי תימא ה"נ והתניא [יב] חיטין ועשאן קליות מותרין אלא כמים [יג] מה מים שלא נשתנו מברייתן אף אוכל שלא נשתנה מברייתו אלא מעתה חיטין וטחנן ה"נ דאסורין וכי תימא ה"נ והתניא חיטין ועשאן קליות הקמחים והסלתות שלהן מותרין אלא כמים מה מים שלא נשתנו מברייתן ע"י האור אף אוכל שלא נשתנה מברייתו ע"י האור מידי אור כתיב אלא

מדרבנן

תמאה עד הערב. כלן למדנו שהמת אבי אבות הטומאה הטומאה וטוגע בו אב הטומאה ומטמא אדם [שם]. **מה סוטה** רשות היחיד. הוא"ל ולא למדת דמטמינן מספק אלא מסוטה חזור ודון דמה סוטה הא דטמאה מספק ברה"י הוא מקום הרחוב ליסבר אף טומאה ברשות היחיד בקשו מספק אבל ברה"ר טהור [סוטה כח:]. מה סוטה שקיבל לה בעלה אל המקדש עם פלגוי ונסתרה כתיב ומטמאה ב' פעמים אחד לבעל כו' שנאסרת עליו בסתירה זו עד שיבדקוה המים וכל סתירה אינה אלא ברה"י והתם הוא דאסר דמתמא מספיקא אבל ברה"ר אביא אביא אם הוא דאלא בסתירה היא וטומאה מהתם גמרינן דטומאה דקייש דמתמא [חולין שם:]. קליות. כשהשטלין נתין מיינבאין אותן בתנור והן קליות ומתוקין לעולם [כתובות שם:]. שבלים המהוהבין בתא [סנהדרין צא.]. מיינבאין בתנור ועושין אותן קמח לעשות ממנו מאכל שקורין לו שמיתא ולשון גמרא [מ"א יד. ג].

נחמן קורות נעץ להם עד כאן רשות היחיד וספיקו טמא ע"כ דה"ר ספיקו טהור. כי אתו לקמיה דר' יצאי הוה מחמיר ואמר להו דילו טבולו בנהר: **והשלקות של עובדי כוכבים** רבנן גזרו בהו איסור. והאי קרא אוכל בכסף תשבירני ואכלתי ומים בכסף תתן לי ושתיתי אסמכתא בעלמא. אבל החמין והקליות שלהן והקמחין והסלתות שלהן כולן מותרין כר'.

חשק שלמה על ר"ח ט) נראה דע"ל ת"ק סבר בעינן קרסולים וכנפיו חופין את רובו ועוזר סבר אע"ג דלא מנכר אלא בכל דהו שרי: **ועל משקי בית מטבחיא דכן.** חלקו רב ושמואל רב סבר דכן ממש קסבר אין טומאה למשקין מן התורה כלל. ורבנן הוא דגזרו בהו טומאה. וכי גזור במשקין דעלמא אבל במשקי בית מטבחיא לא גזור כלל. ושמואל סבר דכן מלטמא אחרים אבל הן עצמן מיטמאין כו'. כבר פירשנוהו בפסחים: **ועל דיקרב למיתא מסאב.** אתיון לאוקמה התיר הנוגע בנוגע מת כיצד מן התורה הנוגע במת (בנוגע) הוא טמא בלבד והנוגע בנוגע מן התורה טהור הוא וגזרו רבנן עליה טומאה בא הוא וטיהרו והעמידו בשל תורה. **ודחינן לה** ואמרינן נוגע בנוגע נמי טמא הוא מן התורה שנאמר וכל אשר יגע בו הטמא יטמא ומוקמינן לה הכי מן התורה **טומאה בחיבורין שבעה ימים.** פי' כגון אדם ידו ג) אחת נוגעת במת ועודנה במת נגע דברים אחרים הכל טמאין טומאת שבעה שנאמר הנוגע במת לכל נפש אדם יטמא שבעת ימים. אבל הנוגע במת ונתפרד ממנו הטמא יטמא והנפש הנוגעת תטמא עד הערב. כיצד יתקיימו מקראות הללו. דפקינן בחיבורין טומאת שבעה. שלא בחיבורין **טומאת ערב. ובא רב נחמן ודחה הכל** ואמר ספק טומאה ברשות הרבים התיר להן ואף על גב דהלכתא מגירי לה מסוטה מה סוטה ספק טומאה ברה"י היא וכתיב ונסתרה והיא נטמאה מכלל דספק טומאה ברה"ר טהורה מן התורה. א"ר יוחנן מגירי לה הכי אבל אין מורין אותה [ואתא] יוסי בן יועזר ואורי להו ספק טומאה ברה"ר טהור. **תניא כוותיה דרב** [ד"ח] ט) נראה דע"ל ת"ק סבר בעינן קרסולים וכנפיו חופין את רובו ועוזר דמנכר ויוסף בן יועזר סבר אע"ג דלא מנכר אלא בכל דהו שרי. כ) נראה דע"ל כגון אדם ידו אחת טמאה כמת ושוהנה נוגעת בו נגע בידו הטמא בדברים אחרים הכל טמאין טומאת שבעה כמת ונתפרדה ממנו וחזר ונגע בדברים אחרים אין טמאין אלא טומאת ערב שנאמר הנוגע במת וגו' יטמא שבעה ימים וכל אשר יגע בו הטמא יטמא כתיב והנפש הנוגעת וכו'.

עין משפט נר מצוה

קמד א מיי' פ"י מהל' טומאת אוכלין הלכה טז:

קמה ב ג מיי' פ"ז מהל' אבות הטומאה הלכה ח:

קמו ד מיי' פ"ח מהל' טומאת מת הל' ח:

קמז ה מיי' שם פ"ה הלכה ג סמג עשין לא ועי"ש פכ"מ:

קמח ו מיי' פט"ו מהל' אבות הטומאה הלכה ח:

ז מיי' שם הלכה טו:

קמט ז מיי' פי"ז מהל' מאכלות אסורות הלכה ט סמג לאוין קמב טוש"ע י"ד סי' קיג סעי' ח:

קנ ח מיי' שם הלכה טו טוש"ע שם סעי' ג:

גליון הש"ס

גמרא הא מיא בשיקעתא. עיין טהרות לפ"ה ופהל"ש שם:

רבינו חננאל

והוא אייל קמצייא. ת"ק סבר בעינן קרסולים וכנפיו ו) חופין רובו אע"ג דלא מינכר אלא בכל דהו שרי: **ועל משקי בית מטבחיא דכן.** חלקו רב ושמואל רב סבר דכן ממש קסבר אין טומאה למשקין מן התורה כלל. ורבנן הוא דגזרו בהו טומאה. וכי גזור במשקין דעלמא אבל במשקי בית מטבחיא לא גזור כלל. ושמואל סבר דכן מלטמא אחרים אבל הן עצמן מיטמאין כו'. כבר פירשנוהו בפסחים: **ועל דיקרב למיתא מסאב.** אתיון לאוקמה התיר הנוגע בנוגע מת כיצד מן התורה הנוגע במת (בנוגע) הוא טמא בלבד והנוגע בנוגע מן התורה טהור הוא וגזרו רבנן עליה טומאה בא הוא וטיהרו והעמידו בשל תורה. **ודחינן לה** ואמרינן נוגע בנוגע נמי טמא הוא מן התורה שנאמר וכל אשר יגע בו הטמא יטמא ומוקמינן לה הכי מן התורה **טומאה בחיבורין שבעה ימים.** פי' כגון אדם ידו ג) אחת נוגעת במת ועודנה במת נגע דברים אחרים הכל טמאין טומאת שבעה שנאמר הנוגע במת לכל נפש אדם יטמא שבעת ימים. אבל הנוגע במת ונתפרד ממנו הטמא יטמא והנפש הנוגעת תטמא עד הערב. כיצד יתקיימו מקראות הללו. דפקינן בחיבורין טומאת שבעה. שלא בחיבורין **טומאת ערב. ובא רב נחמן ודחה הכל** ואמר ספק טומאה ברשות הרבים התיר להן ואף על גב דהלכתא מגירי לה מסוטה מה סוטה ספק טומאה ברה"י היא וכתיב ונסתרה והיא נטמאה מכלל דספק טומאה ברה"ר טהורה מן התורה. א"ר יוחנן מגירי לה הכי אבל אין מורין אותה [ואתא] יוסי בן יועזר ואורי להו ספק טומאה ברה"ר טהור. **תניא כוותיה דרב**

מסורת הש"ס עם הוספות

ו) [ספסים טו:], ג) [ע' תוס' ב"מ קה: ד"ה על מדם ומוס' שבת יז. ד"ה שמעון], ג) [ב"מ ז. וש"ק], ד) חולין ט: [סוטה כח:] נזיר נז., ה) סוטה טו:, ו) ריקרא יא כא, ז) סוטה כח., ח) נט., ט) עי' תוס' חולין ט: ד"ה התם שיטה אחרת בזה., י) שבת דף ד., כ) ביצה יז:, ל) רש"ב, מ) לעיל ז ע"א.

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה ואתא וכו' דיקרב בדיקרב שלא בחבורין לא מסאב אלא:

תורה אור השלם

א) וְכָל אֲשֶׁר יִגַּע עַל פְּנֵי הַשָּׂדֶה בְּחָלֶל חָרֶב אוֹ בְמֵת אוֹ בְעֶצֶם אָדָם אוֹ בְקֶבֶר יִטְמָא שִׁבְעַת יָמִים: [במדבר יט, טז]

ב) וְכָל אֲשֶׁר יִגַּע בּוֹ הַטָּמֵא יִטְמָא וְהַנֶּפֶשׁ הַנֹּגַעַת תִּטְמָא עַד הָעָרֶב: [במדבר יט, כב]

ג) הַנֹּגֵעַ בְּמֵת לְכָל נֶפֶשׁ אָדָם וְטָמֵא שִׁבְעַת יָמִים: [במדבר יט, יא]

ד) אֲכָל בַּכֶּסֶף תַּשְׁבִּרֵנִי וְאָכַלְתִּי וּמַיִם בַּכֶּסֶף תִּתֶּן לִי וְשָׁתִיתִי רַק אֶעְבְּרָה בְרַגְלָי: [דברים ב, כח]

הגהות וציונים

(א) כת"י רובו **למראית עינים** אלא בצמצום וע"י מדידה: (ב) ע' רבינו חננאל: (ג) צ"ל ד' (רש"ש). או צ"ל **כל** ד' (כת"י "כל אמות ארבע הראשונות"): (ד) כת"י "ליבשן" ואצ"ל **יבשן**: (ה) "ליה" מיותר (מצור דבש): (ו) לקמן לח ע"א ד"ה לעולם העתיקו **דלא לימרו** וכ"ה לפנינו (רש"ש): (ז) **דמדטעי** (דפו"ר): (ח) צ"ל ש"מ (דפו"ר): (ט) יש להוסיף **תלמידי** (מצור דבש):

ליקוטי רש"י

קסבר. יוסף בן יועזר טומאת משקין אפילו לטומאת עצמן דרבנן. **ושמואל אמר כו'.** קסבר יוסף בן יועזר טומאת משקין לטומאת עצמן וכל משקה שהה אבל לטמא אחרים דרבנן וכי גזר רבנן לטומאת אחרים במשקין דעלמא אבל משקין בית מטבחיא לא גזר לטמא אחרים אבל טומאת עצמן יש בהן דאורייתא לטמא אחרים דרבנן וכי גזרו רבנן במשקין דעלמא לא גזרו: **ועל דיקרב למיתא מסאב.** אוקמה אדאורייתא. **ואתא איהו.** יוסף **אסרא.** מי שאירע בו ספק טומאה ברה"ר: **מנהני מילי.** דשלוי עובדי כוכבים אסירי: **קליות.** יבשו[כד] בתנור:

בדבר מפי ה"ג ור"ת [וע"ע תוס' מלה יח: ד"ה אמר רבא]:

מדרבנן. שלא יהא ישראל רגיל אצלו במאכל ובמשתה ויאכילנו דבר טמא: דגים קטנים וארדי ודייסא. אין נאכלין חיין ואין עולין על שולחן מלכים לגיסנא קמא יש בהן משום בישולי עובדי כוכבים גלגיסנא בתרא שרו: ארדי. טולי"ץ: מחמת מלחן: כסא דהרסנא. טיגן במוריים שונן דגים עם קמח: הרסנא עיקר. ואותו מוריים נאכל כמות שהוא חי ושרי: קמ"ל קימחא עיקר. ויש בו משום בישולי עובדי כוכבים שהקמח אינו נאכל חי: כל החגבים שבאגם. שנחרבו ונתבשלו חמתם האור. חגב היינו טיגון שחיטה: אפי' מריש אוניה. שהאוזן רכה וגלגל בחיכיתה אפי' הכי שרי הואיל ועובד כוכבים לא לגמל נתכוין: דשדא סיכתא. קוגלי"ל בלע"ז ליגסה בתמור: וקבר בה ישראל קרא מעיקרא. והטמין ישראל בתמור לבעת חיה קודם שהוסק התמור והעובד כוכבים הסיקו ונתבשלה הבלעת: שפיר דמי. הואיל והעובד כוכבים לא לגמל נתכוין: פשיטא. היינו דר' יוחנן: מהו דתימא. הלי עובד כוכבים לבשולא לחלי סיכתא איכוון והא לבשל בישול הסיקו: קמ"ל. לאין בישול בכלים: אלא לשרורי מאניה איכוין. להקשות את היתד ואין דעתו לבישול: לשרורי. לשון שריר וקיים חזק: בן דרוסאי. לסטים היה ואוכל כל דבר המבושל קלת: בסילתא. בגמל אבל הכא דמנחת אגומרי בגלו היסק דעובד כוכבים הוה מבשל לה לזמן מרובה: שפיתת קדירה. קרי כשנותנין אותה על האור: מגיסה

אלא מדרבנן וקרא אסמכתא בעלמא [ו] אמר רב שמואל בר רב יצחק אמר רב [א] כל הנאכל כמות שהוא חי אין בו משום בישולי עובדי כוכבים בסורא מתנו הכי [ב] אמר רב שמואל בר רב יצחק אמר רב [ג] כל שאינו נאכל [ד] על שולחן מלכים ללפת [ה] בו את הפת אין בו משום בישולי עובדי כוכבים מאי בינייהו איכא בינייהו דגים קטנים וארדי ודייסא [ו] אמר רב אסי אמר רב [ז] דגים קטנים מלוחים אין בהן משום בישולי עובדי כוכבים אמר רב יוסף אם צלאן עובד כוכבים סומך ישראל עליהם משום עירובי תבשילין ואי עבדינהו עובד כוכבים כסא דהרסנא אסור פשיטא מהו דתימא הרסנא עיקר קמ"ל [ח] קימחא עיקר אמר רב אמר רב עובד כוכבים שהצית את האור באגם כל החגבים שבאגם אסורין ה"ד אילימא דלא ידע הי טהור והי טמא מאי אירא עובד כוכבים אפילו ישראל נמי אלא משום בישולי עובדי כוכבים כי האי גוונא מי אסיר והאמר רב חנן בר אמי א"ר פדת א"ר יוחנן [ט] האי עובד כוכבים דחריך רישא שרי למיכל מיניה אפילו מריש אוניה אלמא לעבורי שער קמיכוין [י] ה"נ לגלויי אגמא קא מיכוין לעולם דלא ידע הי טהור והי טמא [יא] ומעשה שהיה בעובד כוכבים היה גופא אמר (רבה בר בר חנה [יב]) א"ר יוחנן האי עובד כוכבים דחריך רישא שרי למיכל מיניה אפילו מריש אוניה אמר רבינא הלכך האי עובד כוכבים דשדא לאתונא וקבר בה ישראל קרא מעיקרא שפיר דמי פשיטא מהו דתימא לבשולי מנא קא מיכוין קמ"ל לשרורי מנא קא מיכוין אמר רב יהודה אמר שמואל [יג] הניח ישראל בשר על גבי גחלים ובא עובד כוכבים והפך בו מותר [יד] היכי דמי אילימא דאי לא הפך ביה הוה בשיל פשיטא אלא לאו דאי לא הפך לא הוה בשיל אמאי מותר בישולי עובדי כוכבים נינהו לא צריכא דאי לא הפך הוה בשיל בתרתי שעי והשתא קא בשיל בחדא שעתא מהו דתימא קרובי בישולא מילתא היא קמ"ל [טו] והאמר ר' אסי א"ר יוחנן [טז] כל שהוא כמאכל בן דרוסאי אין בו משום בישולי עובדי כוכבים הא אינו כמאכל בן דרוסאי יש בו משום בשולי עובדי כוכבים התם כגון דאותביה בסילתא ושקליה עובד כוכבים ואותביה בתנורא תניא נמי הכי מניח ישראל בשר על גבי גחלים ובא עובד כוכבים ומהפך בו עד שיבא ישראל בית הכנסת או מבית המדרש ואינו חושש שופתת אשה קדירה על גבי כירה ובאת עובדת כוכבים ומגיסה

מיס אומר רבי יהודה דמדקאמר מלוחים דמשמע שאין מלוחים אסירי מ"מ ל"ל דמיירי בגדולים קלת שעולים לפעמים על שולחן מלכים אלא לא תימא הכי תקשי לן להא דאמר איכא בייניהו דגים קטנים פי' דלמ"ד נאכל כמו שהוא חי יש בו משום בישולי עובדי כוכבים ולמ"ד אינו עולה דגים קטנים אין בו משום בישולי עובדי כוכבים הלכתא כתרוייהו לקולא ול"ל אמאי נקט מלוחים אפילו אין מלוחים נמי:

קא משמע לן קימחא עיקר. מכלן היה ר"מ [כ] מתיר קנוי"ש ואוכלו"ש של עובדי כוכבים לאוסם שאין מזהרים מפת של עובדי כוכבים דלמאי נימוס אי משום דס בייסים רוב ביסים שלנו אין בהם דס ואי משום ביסי עוף טמא הרי אינם מצויים ביינו ואי משום בישולי עובדי כוכבים קימחא עיקר והוי כמו פת [וע"ע תוס' חולין קד. ד"ה פיטמין ותוס' ביצה טז: ד"ה קמ"ל]: **לעולם** דלא ידע הי טמא והי טהור. משמע הא אי הוה ידע הי טהור הוה שרי ומכלן ראיה להתיר מגבים בלא שחיטה ועוד ראיה לעופות לא הוצרכו שחיטה [כ] אלא מפני שהוטלו אין בהמה לדגים והלכך לפטרן בולא כלום א"א שכבר הוקשו לבהמה משמע הא לאו הכי פטירי משום דהוקשו לדגים וכל שכן מגבים שהוחכו אחר דגים כלתנא בתוספתא [כא] וכל נפש חיה [כב] הרומשת במים אלו דגים וכל הנפש השולטת על הארץ אלו מגבים ועוד תניא בתוספתא [כג] אוכל אדם מגבים בין חיין בין מתין ואינו חושש וא"ת וחיין היכי שרו הא איכא בל תשקצו דאמרינן ס"פ ר' עקיבא (שבת דף נ:) רב חזייה לרב כהנא דקא מעבר שושיבא אפומיה א"ל שקליה דלא לימרו קא אכל ליה וקא עבר משום בל תשקצו וי"ל דהא דשרי בתוספתא חיין היינו איכא שתתך ממנו אבר אחד ואחזו היטב דליכא בל תשקצו בחומו אבר [עי' תוס' חולין קו. ד"ה במלי ותוס' שבת נ: ד"ה דלא]:

קא משמע לן לשרורי מנא קא מיכוין. ואע"ג דאמרינן בפ' כלל גדול (שבת דף עד: ופסח ע"ש) האי מאן דשדי סיכתא לאתונא חייב משום מבשל היינו לענין שבת דאע"ג דלשרורי מנא קא מיכוין מ"מ הוא מבשל קלת וגם לאותו בישול גרוע הוא מתכוין וגבי שבת שהמירו להחשיבו אצל לענין בישולי עובדי כוכבים לא חשיב ואינו (חייב [כד]) עד שיתכוין לבישול גמור:

ואתא

אסור אע"פ שנגמרו ביד ישראל אבל אם לא נתבשל כמאכל בן דרוסאי מותר. **ותניא** מניח ישראל בשר ע"ג גחלים ובא עובד כוכבים ומהפך בו עד שיבוא מביהכ"נ או מביהמ"ד ואינו חרושש. והני מילי דליכא חשש דלמא חליף ליה.

חשבן שלמה על ר"ח ו) תוס' בע"ל נתלין בחו [ומפרש דמיירי במלוחים] ונתלין בפת דאיכא פת נמי וכו' וכ"ע בזה.

מסורת הש"ס עם הוספות

ו) שבת נא. מ"ק יב: יומא מו. לקמן נט., ב) יבמות שם לקמן נט., ג) [בלא טו:], ד) [עירובין סה: וש"נ], ה) שבועות יז:, ו) שבת כ., ז) ספר הישר סי' תשלג (סוף סי' תשלב שייך לסי' תשלג וכצ"ל "פי' ר' אברהם האי גר... הבל הוא וצדיק להזהר"), ח) ספר הישר סי' תשכא, ט) לעיל ז., י) [ע"ע תוס' לקמן נט. ד"ה כלן], כ) [כמאיתא בחולין מז:], ל) תו"כ פרשת שמיני (עי' רש"ש), מ) [מכומות פ"ע ה"ו].

ליקוטי רש"י

אין בו משום בשולי נכרים. שגזרו חכמים בבשולי נכרים משום מחנות ועל שנאכל כמו שהוא מי לא גזרו על בשולו לכיון שנאכל כמו שהוא מי אינו בשול אלא שהני מילי ואלו נאכלין על ידי מלחן חיים. סומך ישראל עליהם. להא שרו בגמילה [ביצה טז:]. כסא דהרסנא. דגים קטנים מטוגנין בקמח בשומן שלהן [סוכה מד:]. מטוגן בשומן קרבי דגים ובקמח אסירי. דקמח אין נאכל כמו שהוא מי לפיכך יש בו משום בשולי נכרים [ביצה שם]. הרסנא עיקר. שומן הדגים [שם:]. כל שהוא רבו. מבושל כיל ישראל בנאכל בן דרוסאי אוב אין בגמרו משום בשולי נכרים, דנאכל בן דרוסאי משום בישול. בן דרוסאי. לסטים היה ומבשל בישולו שלם [שבת כ:]. שופתת. ע"פ הכירה במקום מושבה היה קדירה שפיתה בלשון המשנה שאמרו רבותינו מקום שאין שם קדירה ואחד שופת את הקדירה ואחד נותן לתוכה מים ואחד נותן לתוכה מלחן למדנו שהשפיתה היא הוספתה על מי הכירה עד שלא יתנו לתוכה כלום [יחזקאל כד, ג]. ומגיסה אחר כל לשון שפיתה לשון שימה [חולין כב. טז]. כלמיתין אותה אצל האור על גבי כירה קרי שפיתה לשון שפות הסיר (יחזקאל כד) [לעיל יב. וכעי"ז סוטה יא:].

הגהות וציונים

ו) לקמן נט ע"א ובגמ' "שאינו עולה". וכ"ה בראשונים (רש"ש): ב) גי' ר"ח ועוד ראשונים לאכול. וכלפנינו ביבמות (וכ"ה בר"ף לפנינו ובריטב"א בשמו. אלא שבתורת הבית ב"ג ש"ז מביא גי' הרי"ף "ללפת"), ועי' מאירי: ג) [צ"ל רב חנן בר אמי א"ר פדת](גליון): ד) בוא"ש ובכמ"י נוסף אינו: ה) צ"ל יהודה (בתוס' ר"ש מבירנא "הרב רבינו אברהם בן הרב רבינו יהודה בהר"ר יום טוב", במרדכי "ה"ר אברהם דאורליינש", וכ"ה באו"ה מג יג ראבי"ה מאונ[ר]פייניש), ובתוס' הרא"ש "רבינו אברהם דודו של ר"י בעל התוס'". עי' כנה"ג סי' קיג הגב"י אות ב, ודלא כגליון הש"ס יומא יח ע"ב: ו) צ"ל דהקל (בארות המים): ז) ברבינו חננאל שלפנינו אינו כן: ח) [בחולין סד. ד"ה סימנין איתא להיפך וצ"ל באחת ר"ח] (גליון). בוא"ש חגלין הלשון "ור"ת ד"ל היה רוצה לאסור": ט) צ"ל החיה (רש"ש): י) [צ"ל אסור] (גליון):

עין משפט נר מצוה

קנא א ב מי' פי"ז מהל' מאכלות אסורות הלכה יד טו סמא לאוין קמח טוש"ע י"ד סי' קיג סעיף א:

קנב ג מי' שם הלכה טו טוש"ע שם סעיף יב:

קנג ד טוש"ע שם סעיף ב:

קנד ה ו מי' שם הל' יט טוש"ע שם סעיף ה:

קנה ז מי' שם הלכה טו טוש"ע שם סעיף ו:

קנו ח טוש"ע שם סעי' ח:

רבינו חננאל

כר' שמואל בר יצחק דאמר משום רב כל הנאכל כמות שהוא בחי אין בו משום בשולי עובדי כוכבים. בסורא מתנו הכי. בפומבדיתא מתנו לה הא דרב כל שאינו עולה על שלחן מלכים לאכול בו את הפת אין בו משום בשולי עובדי כוכבים. איכא בינייהו דגים קטנים וארדי ודייסא דהני כגון דגים קטנים. וארדי ט) אינן נאכלין בחי ונאכלין בפת. דייסא נאכלת בחי ואינה נאכלת בפת כו'. כותח של עובדי כוכבים מותר ולא חיישינן לפת שיש בו. שאין פת עובדי כוכבים אסורה באכילה אי לא משום חתנות. אבל לכותח שרי דתני ר' חייא לחם האפוי לכותח העשויה כלמודים פטורה מן החלה. אמר רב אסי אמר רב דגים קטנים מלוחים אין בהם משום בשולי עובדי כוכבים. אמר רב יוסף אם צלאן עובד כוכבים סומך עליהן משום ערובי תבשילין. ואי עבדינהו עובד כוכבים כסא דהרסנא קמחא עיקר ולא הרסנא ולפיכך אסיר. אמר רב ברונא אמר רב עובד כוכבים שהצית אור באגם כל חגבים שנצלו מחמת האור ולא ידעי אי טמא ואי טהור כולן אסורין ולא מיבעיא עובד כוכבים אלא אפילו ישראל שהצית האור באגם אסור. ומעשה שהיה בעובד כוכבים אחד היה. אבל משום בשולי עובדי כוכבים בהאי גוונא לא אסירי דהא א"ר יוחנן עובד כוכבים (שהדריך) [דחדרן] רישא שרי למיכל ישראל מינה אפילו מריש אוניה. אלמא לעבורי שער קא מיכוין ולא לבשולי. הכא נמי לגלויי אגם קא מיכוין. דייק רבינא מהא דא"ר יוחנן עובד כוכבים (שהדריך) [שחדרן] רישא. פי' שהחבה ראש כבש להעביר שערה. שרי למיכל מריש אוניה שמחבשל לפי שעה. עובד כוכבים דשדא סיכתא לאתונא וקבר בה ישראל קרא ונתבשלה שרי. פי' מי שנתן יחידות של עץ ליבשם לנעצן בספינות כמו מסמרים. ואמרינן פשיטא מהו דתימא לבשולי אותן היתידות קא מיכוין. וכיון שכונתו לשום בישול בעלמא האי קרא שנתבשלה בכבשן אסורה. קמ"ל לשרורי. פי' לחזקם קא מיכוין ולא לבישול. סוגיין דשמעתא עובד כוכבים שלקח בשר מישראל ונתנו ע"ג האור אם נתבשל כמאכל בן דרוסאי

חיים לאומר רבי יהודה דמדקאמר מלוחים דמשמע שאין מלוחים אסירי מ"מ ל"ל דמיירי בגדולים קלת שעולים לפעמים על שולחן מלכים דלא לא תימא הכי תקשי לן להא דאמר איכא בייניהו דגים קטנים פי' דלמ"ד נאכל כמו שהוא חי יש בו משום בשולי עובדי כוכבים ולמ"ד אינו עולה דגים קטנים אין בו משום בשולי עובדי כוכבים הלכתא כתרוייהו לקולא ול"ל אמאי נקט מלוחים אפילו אין מלוחים נמי:

קא משמע לן קימחא עיקר. מכלן היה ר"מ [כ] מתיר קנוי"ש ואוכלו"ש של עובדי כוכבים לאוסם שאין מזהרים מפת של עובדי כוכבים דלמאי נימוס אי משום דס בייסים שלנו אין בהם דס ואי משום ביסי עוף טמא הרי אינם מצויים ביינו ואי משום בישולי עובדי כוכבים קימחא עיקר והוי כמו פת [וע"ע תוס' חולין קד. ד"ה פיטמין ותוס' ביצה טז: ד"ה קמ"ל]: **לעולם** דלא ידע הי טמא והי טהור. משמע הא אי הוה ידע הי טהור הוה שרי ומכלן ראיה להתיר מגבים בלא שחיטה ועוד ראיה לעופות לא הוצרכו שחיטה [כ] אלא מפני שהוטלו אין בהמה לדגים והלכך לפטרן בולא כלום א"א שכבר הוקשו לבהמה משמע הא לאו הכי פטירי משום דהוקשו לדגים וכל שכן מגבים שהוחכו אחר דגים כלתנא בתוספתא [כא] וכל נפש חיה [כב] הרומשת במים אלו דגים וכל הנפש השולטת על הארץ אלו מגבים ועוד תניא בתוספתא [כג] אוכל אדם מגבים בין חיין בין מתין ואינו חושש וא"ת וחיין היכי שרו הא איכא בל תשקצו דאמרינן ס"פ ר' עקיבא (שבת דף נ:) רב חזייה לרב כהנא דקא מעבר שושיבא אפומיה א"ל שקליה דלא לימרו קא אכל ליה וקא עבר משום בל תשקצו וי"ל דהא דשרי בתוספתא חיין היינו איכא שתתך ממנו אבר אחד ואחזו היטב דליכא בל תשקצו בחומו אבר [עי' תוס' חולין קו. ד"ה במלי ותוס' שבת נ: ד"ה דלא]:

קא משמע לן לשרורי מנא קא מיכוין. ואע"ג דאמרינן בפ' כלל גדול (שבת דף עד: ופסח ע"ש) האי מאן דשדי סיכתא לאתונא חייב משום מבשל היינו לענין שבת דאע"ג דלשרורי מנא קא מיכוין מ"מ הוא מבשל קלת וגם לאותו בישול גרוע הוא מתכוין וגבי שבת שהמירו להחשיבו אצל לענין בישולי עובדי כוכבים לא חשיב ואינו (חייב [כד]) עד שיתכוין לבישול גמור:

ואתא

אסור אע"פ שנגמרו ביד ישראל אבל אם לא נתבשל כמאכל בן דרוסאי מותר. **ותניא** מניח ישראל בשר ע"ג גחלים ובא עובד כוכבים ומהפך בו עד שיבוא מביהכ"נ או מביהמ"ד ואינו חרושש. והני מילי דליכא חשש דלמא חליף ליה.

חשבן שלמה על ר"ח ו) תוס' בע"ל נתלין בחו [ומפרש דמיירי במלוחים] ונתלין בפת דאיכא פת נמי וכו' וכ"ע בזה.

סימן קיג דין בישולי עובדי כוכבים ובלשון הגמ' שלקות . ובו נ"ג סעיפים :

א שלקות שבישל עובד כוכבים והוא מאכל כשר מ"מ אסרום חז"ל והיא המורה מפת שנתבאר בסי' הקודם שהקילו בו בכמה פרטים ושלא נהפשטה גזירת הפת בכל ישראל אבל איסור שלקות נהפשטה בכל ישראל ואין בזה חיי נפש כבפת והיא גזירה קדמונית שקודם שגזרו על הפת גזרו על השלקות ואסמכוה אקרא כמבואר בפ' אין מעמידין דדריש לה מן איכל בכסף תשבירני וגו' ע"ש [ל"ז:] ומתחלה גזרו עליה מטעם חתנות ועל הפת לא גזרו משום דלא שייך ביה חתנות כל כך עד שבאו שמאי והלל וגזרו בי"ח דבר גם על הפת [הוס' סס] וכשהתירו את הפת לא התירו את השלקות דתרי טילי נינהו [סס] ורק פת שאינו מה' מיני דגן דלא נחשב בכלל פת ישנן בכלל גזירת שלקות כמ"ש בסי' הקודם סעיף י"ד ע"ש [וסר"ן כתב דמקודם גזרו על הפת משום דסכיתא מילתא ואח"כ גזרו על הסלקות ע"ש] :

06/09/2018אחה

ב רוב הפוסקים כתבו בטעם איסור שלקות משום חתנות ויש מרבותינו שכתב הטעם שלא יאכילנו דבר איסור [הג"מ סס כסס רסנ"ס] ורש"י ז"ל במשנה שם [ל"ח:] כתב משום חתנות ובגמ' שם [ל"ח:] כתב שלא יאכילנו דבר איסור ע"ש ואפשר שטעמו הוא למה הקילו בפת ולא בשלקות משום דבשלקות יש שני טעמים ובפת לא שייך החשש השני מאכילת דבר איסור דבפת נראה להדיא סה שיש בו ולא כן בשלקות ולכן החמירו בשלקות ולא בפת [וכזה מ"ש מה שסלחו סתוס' והר"ן למס סלגיגסו תנא בחרתי יהוכרחו לומר ששני גזירות היו ולפמ"ש בכוונת הב"י מ"ש בפסיקות] :

ג כתבו רבותינו בעלי התוס' [סס] וז"ל אומר הראב"ד דוודאי שלקות אסרו חכמים בשהעובד כוכבים מבשלם בביתו אבל בשמבשל בביתו של ישראל אין לחוש לא לחתנות ולא לשמא יאכילנו דברים טמאים ולא הודה לו ר"י דוודאי כיון שהוא מבשל לא חלקו חכמים כלל בין רשות ישראל לרשותו כי לעולם יש לחוש שמא לא יזהר גם בביתו של ישראל כמו בביתו עכ"ל והרא"ה בס' בדק הבית [ד' ל"ח:] כתב שמעתי בשם הר"י בר מנוח שאין דין בישולי עובדי כוכבים בעבדו ושפחתו הקנוים לו כיון שעושיו דרך כפייה לא שייך איקרובי דעתא ומורי הרמב"ן ז"ל רואה דבריו אע"פ שאין ראוי לעשות כן דיעבר מותר עכ"ל וכתב ע"ז הרשב"א במשמרת הבית וז"ל ואין הפרש בין עבר ושפחה וכו' שלא חיללו בגזרותיהם עכ"ל ואפשר דגם הסתירים לא התירו רק בקנויות לנו ולא המושכרים לשנה או יותר [נ"ח] ובאו"ה כלל מ"ג כתב דבדיעבד נוהגים לסמוך אדברי הראב"ד דמתיר בבית ישראל ע"ש ובהגהות שערי דורא סי' ע"ה כתב בשם התה"ד דנוהגין להתיר להגיה שפחות לבשל ולצלות ואפשר דסמכו אהא דאי אפשר שלא יחתה אחד מבני בית בגחלים לצורך בישול או צלייה עכ"ל :

ד והנה הטור כתב ג"כ וז"ל והר' אברהם היה מתירם אם בישלו בביתו של ישראל וכו' ור"ת חולק עליו וכן נוהגין עכ"ל והסכים לאיסור וגם רבינו הב"י בסעיף ד' כתב יש מי שמתיר בשפחות שלנו ויש מי שאיסר אפילו בדיעבד עכ"ל ודעתו לאיסור כמ"ש בספרו הגדול ע"ש אך רבינו הרמ"א כתב וז"ל ובדיעבד יש לסמוך אדברי המתירים ואפילו לכתחלה נוהגין להקל בבית ישראל שהשפחות והעבדים מבשלים בבית ישראל כי א"א שלא יחתה אחד מבני הבית מעט עכ"ל ונראה להריא שהקיל מפני כל הטעמים ביחד והיינו בבית ישראל והשפחות שכורות וא"א שאחד מבני הבית לא יחתה מעט בבישול התבשיל והצלי ובדבר המועיל לקרב הבישול וס"ל לרבינו הרמ"א דנהי דר"י ור"ת חולקים על סברת הראב"ד דבביתו של ישראל שרי וגם על היתר דקנויות לנו אין לסמוך כי אינן קנויות לנו אלא שכורות מ"מ בשניהם ביחד ובצירוף היתר השלישי יש להתיר לכתחלה [ועש"ך סק"ז וס"ז סק"ג] ובוודאי שבמקומות הגדולים שאין מניחים להשחות משרתת ישראלית ודאי דיכולים לסמוך על היתרים אלו אבל במקום שאפשר אין לסמוך על כל ההתירים שנתבארו וכן המנהג פשוט ואין לשנות :

ה במה נוהג בישולי עכו"ם נתנו חז"ל שני כללים דכל דבר האכל כמות שהוא חי כמו פירות וכיוצא בהם אין בהם משום בישוליהם [סס לח:] וכן כל דבר שאינו עולה על שלחן מלכים אין בהם משום בישוליהם [סס] וקי"ל כתני תרי לישני דכנאכל כמו שהוא חי אף שעולה על שלחן מלכים או שאינו עולה על שלחן מלכים אף שאינו נאכל כמו שהוא חי אין בהן איסור זה וכן הסכימו כל רבותינו הראשונים והאחרונים דאיסור זה אינו אלא בדבר שאינו נאכל חי ועולה על שלחן מלכים וכן פסקו בטור וש"ע סעי' א' :

ו בגמ' [ל"ח:] איתא כל שאינו עולה על שלחן מלכים ללפת בו את הפת אין בו משום בשולי וכו' וכ"כ הרמב"ם בפי"ז דין ט"ו וביאר הטעם שמפני שעיקר הגזירה הוא משום חתנות שלא יזמנו אצלו בסעודה ודבר שאינו עולה על שלחן מלכים לאכול בו את הפת אין אדם מזמן את חבירו עליו עכ"ל ומלשון זה משמע דדבר שאינו ללפת בו את הפת אפילו הוא דבר של חשיבות כמו מיני פרפראות החשובים כיון שאינו ללפת את הפת לית לן בה אף אם אין נאכלים כמו שהם חיים וכ"כ אחד מגדולי אחרונים שזהו דעת הרמב"ם וכן עיקר לדינא [פל"ח סק"נ] :

ז אבל הטור והש"ע סעיף א' כתבו דבר שאינו נאכל כמו שהוא חי וגם עולה על שלחן מלכים ללפת בו את

אוצר החכמה

את הפת או לפרפרת וכו' אסור משום בישולי כוכבים עכ"ל ונראה שדעתם כן הוא דזה שאמרו חז"ל ללפת בו את הפת לאו דווקא הוא ואורחא דמילתא קאמר דדבר שאינו חשוב אין מעלין על שלחן מלכים ללפת בו את הפת אבל העיקר תלוי בדבר של חשיבות העולה על שלחן מלכים אע"פ שנאכל בפ"ע ולא עם הפת וגם הרמב"ם עצמו הזכיר שם בדין י"ח לשון פרפרת לענין פולין ועדשים ע"ש אך י"ל דכוונתו פרפרת שאוכלין עם הפת שכן כתב להדיא בפ"ד מברכות דין ז' וז"ל ביורך על הפת פטר את הפרפרת שאוכלין בהן הפת וכו' עכ"ל מיהו לדינא כיון דהטור וש"ע פסקו לאיסור הבי קיי"ל [ומירושלמי פפ"מ הל' ח' משמע דהרמב"ם דמיתא שם כל מוכל שמאכל כמות שהוא חי אין בו משום ב"ג עם הפת יש בו משום ב"ג עכ"ל כלומר מה שאוכלין נלפת את הפת דבר מבושל ללפת פת דרכו במבושל והירושלמי לא הזכיר כלל אך דעולא עפ"מ מיהו העיקר נראה דתלוי בלפת את הפת וה"מ] :

ח בגמ' [ל"ז:] ריצה ללמד דין שלקות מקרא דאוכל בכסף תשבירני ומים בכסף תתן לי במים מה מים שלא נשתנו מברייתן ע"י האור כלומר דמים גם בשמבשלים אותם לא נשתנה צורתה מקודם בישול אף כל דבר שלא נשתנה מברייתו ע"י בישול אין בו משום איסור שלקות ומטעם זה תניא דחטים ועשאן קליות אין בהם משום בישולי כוכבים מפני שלא נשתנו מברייתן ע"י האור ואח"כ מסיק הש"ס דאיסור זה הוא מדרבנן וקרא אסמכתא בעלמא ע"ש וכתב הר"ן ז"ל דגם למסקנא לא אידחייא הך דינא דכל שלא נשתנה מברייתו ע"י האור אין בו משום בישולי כוכבים וכן משמע להדיא דעת רש"י שם [ל"מ: ד"ה וקליות] וכן דעת אחד מגדולי אחרונים [ס"ך סק"מ] :

ט אבל הטור והש"ע לא הזכירו כלל דבר זה וגם הרמב"ם לא הזכיר זה ואדרבא מדכתב בפי"ז בטעמא דהיתר קליות מפני שאין אדם מזמין חבירו על קליות ע"ש ולא כתב הטעם שבגמ' ש"מ דס"ל דלמסקנא אידחי לה הך טעמא וגם בגמ' עצמה מוכח בן דפליגי שם בביצה צלויה אם יש בה משום בישולי כוכבים וקיי"ל לאיסור והא בצה לא נשתנית מברייתה ע"י האור [סר"מ סק"מ] אם לא שנאמר כיון שמבפנים נשתנית מקרי נשתנה ע"י האור וגם דעת רבינו הרמ"א מוכח להדיא כן מדכתב בסעיף א' בטעמא דהיתר קטניות ואפונין מפני שאין עולין על שלחן מלכים ולא כתב הטעם שלא נשתנו מברייתן ע"י האור ש"מ דלא ס"ל האי טעמא והכי קיי"ל ועוד דהרשב"א מפרש דזה שאמרו שלא נשתנה מברייתן ע"י האור בכוונה שמקודם לא היה ראוי לאכילה וע"י האור ראוי לאכילה וא"כ תרא מילתא היא עם דבר שאינו נאכל כמות שהוא חי [כ"כ בתה"נ בית ג' שער ז'] ובירושלמי משמע דפירושו הוא שלא נשתנה מברייתו ע"י האור כלומר שע"י שרייה יחזור הדבר לכמו שהיה קודם בישול ע"ש [אך הס"ס סלנו אינו סובר כן דסירושלמי אומר דקליות מקרו נשתנו ע"ש סל' ח' ובגמ' מפ"ש להיפך ודו"ק] :

י יש מי שכתב דכמהין ופטריות עולין על שלחן מלכים לפרפראות ויש בהם איסור שלקות [ס"ך סק"ב בשם או"ה] אמנם לפירוש הערוך בגמ' שם [ל"מ] דאיתא דדגים קטנים וארדי ודייסא אין עולין על שלחן מלכים דארדי הם כמהין ופטריות [ערוך ערך ארדי] וכן מוכח מפירש"י ברכות [מ"ז] וכתובות [ס"מ] ולכן אין בהם משום בישולי כוכבים וכן פסק אחד מגדולי אחרונים [פר"מ סק"ג] אבל קורקבן ובני מעיים אע"ג דאיתא בגמ' גרדים [ל"ד] דאוכליהון לאו בר אינש ואינם נחשבין בכלל חדר"ל כמ"ש בסי' ק"א מ"מ לענין שלקות אסורים דלא חילקו חז"ל בין בשר לבשר דאל"כ נתיר בשר בחוש דאין בזה חשיבות אלא ודאי דכל מין בשר אסור [ס"ך ופר"ח שם] :

יא יש מגדולי אחרונים שרצו לומר דאדם חשוב אסור לו לאכול ולשתות מבישולי כוכבים אף בדבר הנאכל כמו שהוא חי [נ"מ וס"ך סי' קנ"ג סק"כ] ורבים דחו דבריהם [פר"ת סק"ג וט"ז סי' קנ"ב ומג"א סי' רנ"ז סקמ"ו וק"ל ס"פ ב"מ] והאמת כן הוא דאע"ג דמצינו כמה פעמים בש"ס שאדם חשוב צריך להחמיר על עצמו מ"מ בדין זה שמצינו בגמ' [שבת ל"מ] דר"נ עשה מעשה בעצמו להתיר ורב יוסף החזיק בידו ולכן אע"ג דר' אמי הקפיד על זה מ"מ הלכה כרבים וכן משמע מלשון הש"ס שם וכן במ"ק [י"נ:] עשה ר"י נשיאה מעשה בעצמו ושתה מטים שהיהם עכו"ם ש"מ דלא השו לזה ולכן אע"ג דביבמות [מ"ז] מצינו ששלח ר"י לאיזה מקום לאסור עליהם משום שאינן בני תורה ע"ש מ"מ אנן לא מחזקינן א"ע לאינן בני תורה וכן בכל הרבים שבתבארו שם ע"ש היטב וכ"כ התוס' בפ"ק דבצה [ו':] ד"ה והאירנא והרא"ש שם סי' ה' ע"ש :

יב דבר פשוט הוא דלענין דבר שאינו נאכל כמות שהוא חי הולכין אחר רוב בני אדם דאם הרוב אין אוכלין מאכל זה כמות שהוא חי אף שהיחיד אוכלו מ"מ אסור גם לאותו יחיד לאכלו מבושל ואם הרוב אוכלין זה כשהוא חי אף שהיחיד אינו יכול לאכלו רק מבושל מ"מ מותר בו דבטלה דעתו אצל כל אדם וכן פסק אחד מגדולי אחרונים [פר"מ סק"ג] אבל אם מדינה אחת אוכלה כשהוא חיה ומדינה אחרת אין אוכלין אותה רק מבושל אין נבטלין זה לזה [עתוס' שבת ל"כ: ד"ה ופפ"ל ועירובין כ"מ ד"ה ובגל ודו"ק] :

יג וכתב רבינו הרמ"א בסעיף א' דמותר לאכול אפונים קלוים של עכו"ם וכן הקטניות שקורין ערבש"ן קלוים דאינם עולים על שלחן מלכים וכן נהגו בהם היתר אם לא במקום שנהגו למשוח המחבת בחלב שאז נוהגים בהם איסור אבל בלא"ה שרי ואין לחוש לכליהם של עכו"ם דסתמן אינן בני יומן וכל פרי שנאכל כמו

06/09/2018 אוצר

הודפס מאתר אוצר החכמה tablet.otzar.org ערוך השלחן - ד (יו"ד א) עמוד 560

קיג (א) דבר שאינו נאכל כו'. סעמא דעיקר הגזירה משום מחנות ודבר שאינו חשוב כ"כ אין אדם מזמין חבירו עליו: (ב) פגאד"ה שאפאה עובד כוכבים כו'. בטור כתוב פגאד"ס של עובד כוכבים וכתב כ"י דהוא טעות סופר דמהי אוירא של עובד כוכבי אפילו של ישראל נמי דהא ביטולי עובדי כוכבים אפילו בטל ישראל אסור עכ"ל ותמוה לפי דבריו מה דפיים הטור וס"ע אפילו למי שמוסג סיתר בפת של עובד כוכבים ובפת של ישראל ליכא מאן דאמר אם אפאה עובד כוכבים בלא מיחוי ישראל כמ"ש הטור סימן קי"ב ואי מייירי בחיחוי גם כשמומן לא יאסר דפת של ישראל יש לו דין מלקות וכן ראיתי בהגהת סמ"ג סי' ר"ז וז"ל ואם לא שבשיורוהו בקיסם אפילו ספגעיד"ת עלמה אסורה בלא בליעה שומן דנסי דהחירו פת של עובד כוכבים מ"מ בת של ישראל שאפאה עובד כוכבים בלא בשר אחמור אסור עד כאן לשונו ע"כ יותר כגון הגי' פגאד"ס של עובד כוכבים אלא דבתשר"י ומרדכי פ' אלו עורפות כתוב בהדיא פגעיד"ת של ישראל של דגים שאפאה עובד כוכבים כו' ויש לחמוה מגיסם כמו שזכרנו ויש רוצים לייחב דמיירי דבוכשר אחור על ידי קיסם לו מיחוי וזה מהני לפת ולא לחבשיל כמ"ש ב"י בסי' זה בשם הר"ן וזה אינו דהא בהדיא פירש סמרדכי פרק אין מעמידין והביאו רמ"א בסמוך דאף בחבשיל מהני מיחוי כמו בפת ולריך לדחוק אחר התחמות דשל ישראל דקתני אחי אחרים שלקחו אחרים מהל ישראל בתוך שאין איסור בשיל דגים אחרים אבל בטיל עובדי כוכבים ולא היה שום עובד כוכבים בחור מ"ם אסור שומן שומן הדגים אח"כ מלאתי בתשר"י של זקני מהר"ל ילמק בר בלגלא ז"ל שמחק הני תרי היבות של ישראל וכן ל"ל עיקר דבטל עובד כוכבים מיירי ומה שהקשה ב"י אפילו של ישראל לא דק הקושיא זאת דעיקר דבוחת היא כיון דבטל עובד כוכבים היא והמקום הוא בסם עובד כוכבים היהר בפת של עובדי כוכבים ממילא ה"ל דגם בשומן אין איסור דהקמחה הוא עיקר כמ"ש לפני זה קמ"ל דכאן לא אמרינן כן כיון שהשומן בטיל לא בטיל ולא ל"ל בכאן לי כרור*). ולאיתי כאוב דבשומן אוא או של בהמה אין איסור ביטול עובד כוכבים כי מסתמא בבר מסוחר ואין ביטול אחר ביטול: (ג) בשפחות שלנו. פי' הקנויות לנו ומוזהרין אנו על מלאכתן בשבת מן התורה ואין מבלל זה

ביאור הגר"א

קיג [א] דבר כו' וגם כו'. כס"ש הוס' שם דלישנא בתרא מוסיף על לישנא קמא דראסור אינא בייניהו כו' ולא נקט כמה דברים שעונין על שולחן מלכים ונאכלין חיים וכן ס"ל לר"נ בסה"ד דשבת וא"ר יוסף שם כו' וכן בס"ב דס"ק בר"י נשיאה אי משום דאשתי כו' וכן מתמא דגם בע"ז ל"ח ב' ל"ם ב' אי משום בשולי עובדי כוכבים כו' והלכה כלישנא בתרא דר' יוחנן ס"ל כוותיה כמש"ש נ"ם א' ויבמות מ"ו א' ועתוס' שם ושם: [ב] ללפת. נס' שם: [ג] או כו'. בור וכס"ש שם עובד כוכבים שהצית כו' אלא משום בשולי עובדי כוכבים ופי' הרס"ם שהן באין לפרפרת: [ד] אפילו כו'. רש"י ל"ה ב' ד"ה והשלקת: [ה] וגבוה. תוס' ל"ח א' ד"ה אלא כו': [ו] ותחר כו'. כמ"ש ל"ז ב' חסין ושאפן קליות מוהרין וה"ה לאלו וכמ"ש הרס"ם דאין אדם מומן לחבירו על קליות וה"ש דאינו כו': (ליקוט) ומותר כו' וכן כו'. נס' ל"ז ב' ל"ח ב' ל"ח כו': וחקליות וכן של קטניות כמש"ש שתיתה כו' בטלמחי כו' (ע"כ): (ליקוט) ומותר כו' דאינן כו'. רמב"ם ובנס' (ל"ז ב') אמרו משום דלא נשתנו כו' והרמב"ם ס"ל דלמסקנא דלאו מקרא נפקא ע"כ צ"ל משום ה"ם אבל הר"נ כתב דמעם הג"ל דלא נשתנה נשאר כיון דאפסטה אקרא דומיא דקרא בעינן (ובכנס"ד לבנה ז"ל דמ"ק ז"ע) וכ"כ רש"י ל"ח ב' ד"ה והחמין כו' וד"ה וקליות כו': וכ' הר"נ אלא שלא ראיתי לראשונים שם' דכל שלא נשתנה ע"י האור דומתר (ע"ב): [ז] וכל מירי כו'. כמ"ש שם ל"ח ב' בשמן ואע"פ שהיו מתחלה יתים. ד"ם: [ח] וכן יקרות כו'. ר"ל אע"ג שאין השמן בעין ולא אמרינן מעם הראשון של חוס' שהוא בעין ח"ש ובגלע כו': [ט] יש פי כו'. כיון דקנוי לישראל לגמרא ולהוחר עליו בשבת אין שייך נזירה חתנות אלא בפי שעשה לרצונו דהוי קירוב דעת ועברשב"א פי' סה"ה [י] ויש כו'. הוא הרשב"א וראיה מדפרדיר נ"ו א' לרב מעברים קפנים ואם איתא כיון דאין יודע בטיב עבודת כוכבים אין אסור אלא משום תחנות

באר היטב

קיג (א) עולה. כתב הס"ך דמדברי המחבר והרב בד"מ משמע דאפי' לא נשתנה מבריותו ע"י אחור אסורה אבל בחמת אבלא עיקר בס"ם דאין אסור משום בשולי עובדי כוכבים אלא כשנשתנה מבריותו ע"י אחור וכתב אי"ה הקריביס וקוקבן ונמי מעיים אמ"ג דאמרינן לעיל ל"ם ע"ה מוציאין לאו בר מינם ולא הוי מה"ל מ"מ אסורים משום בשולי עובדי כוכבי, ומכמין ופקריות עולה עמ"מ משום פרפרלאות ויש בו משום בשולי עובדי כוכבים אסור ואם לאו מותר:

הגה [ו] ומותר לאכול אפויים קלויים של עובד כוכבים וכן הקפויות שקורין ערבאי"ן קלויים דאינן עולים על שלחן של מלכים ב וכן נהגו בהם (ב) היתר אם לא בחקום שנהגו לאכול אותם המחבת בחלב שלא מוהגים בהם איסור (רמב"ם פי"ז דמ"א ומהר"ל מפרחא והגהות מאריך) אבל אלאו הכי אפי' אינן לאוכל לכליהם של עובד כוכבים ד דבמקום אין בני יומן [ז] וכל פרי שאחלל כמו שהוא אי אע"פ שבשלו אותו עובד כוכבים וממחה ומעשה מבשל בידיהם אפי' ועל כן אוכלין הפוכידל"ת שעושין העובדי כוכבים (ד"ע ממחמעות הרמב"ם וכ"ן והוס' והוא פסוק):

ג (ב) **ה** ד **פגאד"ה שאפאה עובד כוכבים**

(ג) אסורה ו אפילו למי שנוהג היתר בפת של עובד כוכבים מפני שהשומן נאסר בשהוא בעין משום בישולי עובדי כוכבים ונבלע (ז) בפת [ח] וכן ירקות הנאכלים חיים שבשלם עם בשר אסורים מפני ששומן של בשר נבלע בהם:

ד [ט] **ה** יש מי שמתיר (ג) **ז** (ה) בשפחות שלנו [י] ויש מי שאוסר ואפילו בדיעבד (תשובת רשב"ם סי' פ"ח):

ביאור הגר"א

קיג [א] דבר כו' וגם כו'. כס"ש הוס' שם דלישנא בתרא מוסיף על לישנא קמא דראסור אינא בייניהו כו' ולא נקט כמה דברים שעונין על שולחן מלכים ונאכלין חיים וכן ס"ל לר"נ בסה"ד דשבת וא"ר יוסף שם כו' וכן בס"ב דס"ק בר"י נשיאה אי משום דאשתי כו' וכן מתמא דגם בע"ז ל"ח ב' ל"ם ב' אי משום בשולי עובדי כוכבים כו' והלכה כלישנא בתרא דר' יוחנן ס"ל כוותיה כמש"ש נ"ם א' ויבמות מ"ו א' ועתוס' שם ושם: [ב] ללפת. נס' שם: [ג] או כו'. בור וכס"ש שם עובד כוכבים שהצית כו' אלא משום בשולי עובדי כוכבים ופי' הרס"ם שהן באין לפרפרת: [ד] אפילו כו'. רש"י ל"ה ב' ד"ה והשלקת: [ה] וגבוה. תוס' ל"ח א' ד"ה אלא כו': [ו] ותחר כו'. כמ"ש ל"ז ב' חסין ושאפן קליות מוהרין וה"ה לאלו וכמ"ש הרס"ם דאין אדם מומן לחבירו על קליות וה"ש דאינו כו': (ליקוט) ומותר כו' וכן כו'. נס' ל"ז ב' ל"ח ב' ל"ח כו': וחקליות וכן של קטניות כמש"ש שתיתה כו' בטלמחי כו' (ע"כ): (ליקוט) ומותר כו' דאינן כו'. רמב"ם ובנס' (ל"ז ב') אמרו משום דלא נשתנו כו' והרמב"ם ס"ל דלמסקנא דלאו מקרא נפקא ע"כ צ"ל משום ה"ם אבל הר"נ כתב דמעם הג"ל דלא נשתנה נשאר כיון דאפסטה אקרא דומיא דקרא בעינן (ובכנס"ד לבנה ז"ל דמ"ק ז"ע) וכ"כ רש"י ל"ח ב' ד"ה והחמין כו' וד"ה וקליות כו': וכ' הר"נ אלא שלא ראיתי לראשונים שם' דכל שלא נשתנה ע"י האור דומתר (ע"כ): [ז] וכל מירי כו'. כמ"ש שם ל"ח ב' בשמן ואע"פ שהיו מתחלה יתים. ד"ם: [ח] וכן יקרות כו'. ר"ל אע"ג שאין השמן בעין ולא אמרינן מעם הראשון של חוס' שהוא בעין ח"ש ובגלע כו': [ט] יש פי כו'. כיון דקנוי לישראל לגמרא ולהוחר עליו בשבת אין שייך נזירה חתנות אלא בפי שעשה לרצונו דהוי קירוב דעת ועברשב"א פי' סה"ה [י] ויש כו'. הוא הרשב"א וראיה מדפרדיר נ"ו א' לרב מעברים קפנים ואם איתא כיון דאין יודע בטיב עבודת כוכבים אין אסור אלא משום תחנות

חידושי רע"ק

(סימן ק"ג סעיף ג') **ובגלע** בפת. ואף דבשל ברוב בדליעל (סי' קי"ב ס"ד) בהג"ה הכא נרע דהשמן נראה ונוכר בעין בתוך הפת והוי כהחיא דלעיל (סק"ב ס"ו) בהגהת מג"ו

פתחי תשובה

קיג (א) שהוא חי. ענה"ם של מהרי"ע ז"ל בתחו דעיקר הגזירה היתם משום מתנות כו' ומ' כ' מבאה"ם דמבה שבתם לבל עשם זה אבי ביטול של מומר דמשום מתנות ליכא (עיין לעיל ר"ם ק"ב ס"ם בס) אלא בסיס עוד מעם מבואר בכ"י דמתמא יאכלון דבריהם בסוגים וגם ז' גם ביטול אלו מומר אסור דהוי בלבוד לבל בתורה ושמא יאכלונו דבריהם בתמוגים ע"ם ולפ"ז ס"ה מומר לחלל שבת בפרסומא אז לבל בתורה כולה

נליון

(סימן ק"ג) דיני בשולי עובדי כוכבים. שתיית קאפ"ע בקאפעהייזר כ' בת' באר עשק סימן ק"ח שאף מבנחת קדושים מותר נמו אין לחוש לתערובת איסור דלא שכיחי (ואולי בומנו היה בקאפעהייזר אך קאפ"ע שחוררה אבל בזמנינו הנה שכיח חלב ובוראי היה בכלי ששותין ממנו חלב ששחלבו עובד כוכבים אך י"ל משום דהוה כלי שני אין לחוש בס"ב): (ס"ע סעיף ג') שאינו נאכל כמו שהוא חי. אפילו עם דבר אחר נאכל כמו וגבנב"ל שנאכל חי עם לחם ומלח שרו דאל"כ נם דג מליח לתפיר סנ"א מיסן ר"נ סק"ד ואני נבוך בפירות שלא נתבכרו עדיין כל צרכן ואין נאכלין עדיין חיין דאם יש בהם משום בשולי עובדי כוכבים ושעם הספק אם פירוש אסרם (פרק אין מעמידין ל"ח א') כל הנאכל כמו שהוא חי על הסק

באר הגולה

א מבודת כוכבים דף ל"ח מימרא דרב פפוחל בר יומק אמר רב וכו' המבשל שלקות של עובד כוכבים ואיכא שם פרי ליטני וכמבנו פתו' ובכרא"ש ובכ"ן שפסק כ"ם כתבו ליטני לפקל: ב מור ופוסקים כמם ר"ח (ולא כר' אבנכם): ג שם מדברי סרבנ"ל מדין כמם דסרבנ"ל בם בנמ"ל: ד מור וכ"כ סרבנ"ל בה"ם ובס"ם: ה מ"ח כמם הרמב"ן

נקודות הכסף

(סימן קי"ג בס"ו ס"ק ב') בבר קדמוהו סרבינם וכב"ם בכל זה ע"ם:

פרי חדש

וסניקולא. בי' של עובד כוכבי' וכמ"ם לקמן בסי' קי"ד ס"ב ו' ע"ם. בסל סריב"ם בתמו' מימן ל"ח דלבי"ם בל בבלולמו רבה ונמסה ע"ו מבקה בבון בני סופבני דיון לאו בסמ"ל בם ומסורי"מבום בשולי עובדי כוכבים ומתי' פן בהמחום ע"כ וע"ם וכ"כ הרמב"ם בם"ם מבלבות מ"ח עיין שם:

דגול מרבבה

(סימן קי"ג בש"ע ס"ק א') *) דבר שאינו נאכל כמו שהוא חי. אבל דבר שנאכל כמו שהוא אי אינו נאסר בשולי עובדי כוכבים אפילו לאדם חשוב כיון שבא מתוך עשה מעשה לסיחר מעשה רב כן נלע"ד דלא בס"ן לקמן סי' ק"כ ס"ק ב' ופי' המ"ל סי' רל"ז ס"ק ע"ו:

חדושי בית מאיר

כוכבים אומר כדבר ס"ל בסס ס"מ. ואולם כל דברי הכ"ו בסס ל"ע מדא ס"ל בפר בכון ובכון דלמאמל כל שנינם ביד עובד כוכבים אע"פ שלא אפאמו עובד כוכבים אמר אף לרב דאסר אפום מתנות מ"מ דאסור דסא לא אינלבי בסכי. ומכי כבור דלמאמל אי מבוסולינמן בפ"ס דאיסור ודאי דאך בלינם בלא מעבר"ל בפ"ס בסכי בוליבם אינם בלתמין מיא בתמין בלתמ"ת בסכ"ן. וא"כ אמילא ס"ב לרב אמי בלינם בלא מרוכב דאם לא אינו בלינם בסכי ואין דייק מלמון סר"ן לבתיר בסאור אפום דבמרוכב אמי אלא אמלא. ומו דלבסוף בסב ומם"ם אבמום בסכר לדם ומום ל"ם מ"ב בסם בעל בפיומר בהמאן של עובד כוכבים אסור עד לאחר ג' אפיום בדקמני אפם של נחמומין לאחר ג' אבמום מפני שנאבל הוא ל"ל בסם אפום אמם אמבאל הוא ל"ל בסם אפום אמם אמבאל בל בלמעמא אמר אמר אמר

דישראל הוא ומוהר עליו בשבח מן התורה ולויתיה בכלל עובד כוכבים והלכך ליתיה בכלל גזרות חתנות עכ"ל תשובת הרמב"ן שסכיה כיה יוסף וד"מ והכהך שפחות מיירי המחבר אבל לא בשפחות אלו אלין קנויות לו רק שנמכרו לשנה ואין אנו מוזהרין עליהם בשבח כמו שנתבאר בא"מ סימן ס"ד כ"כ ובדיעבד יש לסמוך אדברי המחירים לא א"ם בשפחות אלו ול"ל דקאי אשפחות דמיירי המחבר או ר"ל דיש לסמוך אדברי המחירין כישולי עובדי כוכבים בבית ישראל והוא דעת ר' אברהם שסכיה הטור וכ"כ בד"מ ובת"מ כלל ע"ה דין י"ז בשם או"ה והוא בתו"ה כלל מ"ג דין י"ג א"ל הרב לא דקדק בזה דשיקר דמילתא סמיך אטעמא דא"ה אלא יאתה אחד מבני הבית מעט ועיין בא"ו אל מהרש"ל סי' ע"ה מביא תשובת הרמב"ן סי' קמ"ע דיש מרבותינו מחירין בשפחות מטעם דאין איסור משום בישולי עובד כוכבים אלא בעושה מלאכה ומשום גזירת חתנות אבל אלו השפחות והעבדים אלו עושים בע"כ בין ירלו בין לא ירלו אין בזה קירוב הדעת ומ"מ אין דבריהם מתווירין ואין אנו סומכין ע"ז ואנו נוהגין איסור אפילו בדיעבד ע"כ עכ"ל וכן הוא בהשובת הרשב"א סימן ס"מ ולפ"ז י"ל דהשבת המחיר שבחב שמחבר הוא מעשה זה ולזה כתב הרב לסמוך עליהם בדיעבד אלא דבב"י וד"מ לא נזכר עשה זה: ה ואפילו לא היה בו'. לכאורה קשה דהוא נגד הש"ס דעבודה כוכבים (דף ל"ח ע"א) ומביאה ב"י דאמריגן אי דלא ספק כה עובד כוכבים לא הוי בשולי עבודה כוכבים הוא ואסור וכן הוא בפוסקים וב"י וגם בא"ה כלל מ"ג דין ט' דאם ישראל בשר על גבי גחלים אלא היה להתבשל ולגלות הא עובד כוכבים והפך בהן והתבשל מותר עכ"ל ונ"ע ונראה דס"ל להא"ה והרב דגמי דמדינה דש"ס אסור בבה"ג מ"מ הא גם היתוי וקיסם אסור מדינא דש"ס דהא לא היה מתבשל אלא שיעב העובד כוכבים ואפ"ה אנו מחירין אלא היינו מטעמא דקי"ל דכי היכי דמהני קי"ב ס"י ה"ס בבשולי עובד כוכבים וכמ"ש הר"ף בסמ"ק ואו"ה כלל מ"ג וא"כ כי היכי דקיסם בפת לא שרי מדינא דש"ס כמ"ש הפוסקים בסי' קי"ב אלא דסמכינן אמ"ש בחילופי מנהגים דבין בני א"י ובין בני בבל דמהני והכא לבם לישראל שיהו שוגגין כו' וכמ"ש הרא"ש והטור בסי' קי"ב ה"ה בבשולי עובד כוכבים וכן הרמב"ן שסכיה הר"ן פא"מ דהה הך דקיסם מש"ם דלעיל ע"ש ולפ"ז הא דלא הגיה הרב בסעיף י' מידי אדברי המחבר היינו משום שסמך עלמו אמ"ש קודם לכן ואפשר לומר דכאן מיירי שהגיה הישראל בגחלים אלכך אע"פ שלא היה מתבשל אלא שיעב העובד כוכבים שרי דהוי בהלקת אלא בהג"ה ס"ז דשרי ובעמא כיון דישראל עשה השלבה שרי ולקמן סעיף י' מיירי שהגיה העובד כוכבים בגחלים ואלכך אע"פ שהגיה הישראל הבשר ע"ג גחלים כיון דלא היה מתבשל אלא שיעב העובד כוכבים אסור אבל באו"ה ובת"ח שם משמע דבכל גווני שרי ש"ם וגם כאן משמע דלא מיתבשר אלא משום שהגיה הישראל הבשר ע"ג גחלים ודוק ומ"מ לענין דינא ל"ע כיון דבש"ם איתא בסדיא דסיכה דהגיה ישראל בשר ע"ג גחלים ובא עובד כוכבים וחפך בו אסור אם לא מתבשל אלא שיעב העובד כוכבים וכ"כ הפוסקים אלא דבאו"ה והרב מקילין בזה ומעמא דמדמי להו לקיסם וחיתוי וי"ל דל"ד לקיסם וחיתוי כמו שמחלק הר"ן פא"מ לחדיא ע"ש: ש אז חיתוי בו'. ובתב באו"ה שם אך יזהר כשמחתה בגחלים שאותו חיתוי יועיל להקן האש ביישולו ע"י ישראל אבל למהר ביישולו ע"י ישראל אבל ע"ל וכן משמע בש"ס ופוסקים דבעינן שהגיה ישראל

הגה [יא] ובדיעבד יש לסמוך אדברי המחירים (תרוץ אלו מ"ג והגהות ע"ד) [יב] ואפילו לכתחילה מותרין להקל בבית ישראל שהשפחות והעבדים משמשים בבית ישראל (ד) כי אי אפשר שלא יתחה אחד מבני הבית מעט (סס):

ה' עובד כוכבים שבישל ולא נתחוון לבישול מותר כיצד עובד כוכבים שהצית אור באגם כדי להעביר החציר ונתבשלו בו חגבים הרי אלו מותרים [יג] ואפילו במקום שעולים על שלחן מלכים ' וכן אם הדרך הראש להעביר השער מותר לאכול ראשי האגמים שנצלו בשעת ההריכה [יד] אבל אם כוון לשם בישול " כגון שהסיק התנור לבשל בו והיה בו בשר תחילה ונצלה (ה) אף על פי שלא כיון לזה הבשר שהרי לא (ו) ידע בו אסור:

ו [טו] " כל שבישלו ישראל מעט בישולו בין בתחילה בין בסוף מותר לפיכך אם הניח עובד כוכבים בשר או קדרה על גבי האש והפך ישראל בבשר והניס בקדרה או שהגיס ישראל וגבר העובד כוכבים הרי זה מותר. (ו) ה [טז] (ואפי' לא היה מתבשל בלא (ז) סיוע העובד כוכבים):

ז [יז] ' אין שגירת (בהשגות ומגדל עוז) (פי' הבעבה ובעבו והסיקו מנגנוס ויהון שגרין) התנור מועלת (ז) אלא בפת אבל בשאר המתבשלים אין שגירת התנור ולא הדלקת האש מעלה ומוריד אלא ההנחה דוקא לפיכך הרוצה לבשל במחבת בתנור של עובר כוכבים צריך שיתן ישראל המחבת לתוך התנור למקום הראוי להתבשל בו:

הגה (ח) (יח) ויש מולקין וסבירא להו דהלקת הפת טן מו (ב) מיתוי בגחלים מהני לענין בישול כמו לענין פת וכן נוהגין

זה הפפחות עובדי כוכבים שהם נשבריס לישראל לזמן אלא דבאו"ה כלל מ"ג כתב גם בא"ו להחיר בדיעבד ולסמוך על הר"א שמביא הטור שבביה ישראל אין בו משום בישול עובד כוכבים אף על גב דלא קי"ל כוותיה: (ד) כי א"א שלא יתחה בו'. כתב בד"מ שמעינן מכאן אפילו לא כוון להחיר ע"י מיתוי זו אלא עשאה בלא כוונה דמותר וכ"כ בכל בו עכ"ל וכ"כ רמ"א כאן בסמוך ובאו"ה כלל מ"ג כתב אך יזהר שאותו המיתוי יועיל להקן האש ויועיל למהר ביישולו ע"י ישראל עכ"ל: (ה) אע"פ שלא כיון בו'. נטור כתוב לפיכך אם ידע שהיה בשר בתנור אפילו חממו לייבש בו אלא אסור מיישנין שמא כוון גם לבישול וקשה לי הא כתב הטור אח"כ בסי' זה לאם הניח בו עובד כוכבים ואין ידוע אם סילקו בו' אלא מיישנין שמא סילקו הספק דבריהם להקל וא"כ ק"ו כאן דהא אתם חזינן שעשה העובד כוכבי' מעשה הניחוך ואפילו הכי לא מיישנין לאיסור ק"ו כאן וא"ל דשם אין לעובד כוכבים הנאה כמ"ש ב"י בשם הרשב"ץ דא"כ אפילו בלא דלקינן סימן קי"מ סעיף י' וזהו בתמת כוונה הרשב"א שבתב ועוד כי' אבל על הטור קשה ונריך לדחוק ונחלק דשאני גבי סילוק דהוא אינו דבר מלוי כ"כ לעשותו כמו כאן שמלוי הוא לכוין גם לבישול: (ו) ואפילו לא היה מתבשל בלא סיוע העובד כוכבים. תימה לי הא איתא בסדיא בגמרא אלא לא דאי לא הניח העובד כוכבים לא הוה בשיל אמאי מותר ובב"י סביאה וכ"כ בד"מ בשם ב"י דאי לא מהבשל בלא מיתוי עובד כוכבים אסור וכן איתא בסדיא בגמרא עכ"ל וא"ל דש"ק דלא היה מתבשל בראוי בלא סיוע עובד כוכבים אבל כמאכל כן דרוסאי הוי בשיל אבל באמת בלאו הכי קי"ל כים מולקין שסביה רמ"א בסמוך דהלקת אם או מיתוי מהני והא בכזה ודאי לא היה בשיל אם לא היה מעשה עובד כוכבים וכיולא בזה הקשה הר"ן על אותן המחירין שיביה הישראל גחלים ומשים בתנור להליך אח"כ אתם. ונראה לע"ד דהם סביבה להו דכשאומר אח"כ בגמרא דאין אסור עד שיהא תחילתו ונמרו ביד עובד כוכבים הדר ביה מסברא זו ואע"פ דבלא עובד כוכבים לא היה מתבשל מ"מ כיון שהישראל שייע בהתחלה או בסוף מותר וראתה לע"ד לענין הלבה דדוקא בביה ישראל ים לסמוך אקולא זו דים מולקין של רמ"א בסמוך כיון דים דעה בהתחלת סימן זה בעור בשם ס"ר אברהם דבבית ישראל אין איסור שלקוה אע"ג דר"א פליג עליה מ"מ בבה"ג הוה מותר אבל בבית עובד כוכבים אין להקל רק שהישראל יגיה הקדילה למקום הראוי להתבשל: (ז) אלא בפת. בר"ן כתוב בטעם שגגירת התנור בפת מלאכה מיומדת בו וכ"י מביאו עכ"ל נראה פירושו שבפת צריך להסיק התנור ולהוציא כל הגחלים קודם שיתפה שלאם מה אלין כן בשאר תבשיל מסיק התור בשעה שהתבשיל מתבשל מוסיף ומולך תמיד ע"כ לא ניכר כ"כ מעשה ישראל: (ח) ויש חולקין בו'. בבר בתבחי הגרלאה לע"ד בזה וכן על מ"ש בתן רמ"א ואפילו מיתוי בלא כוונה בתבחי בסמוך שאו"ה מולק על זה ובתב בד"מ דהוא הדין לדיעה בתם בפה דמסי

דלהבי אין אסור אלא בשחיה לרב ובשפחות ועבדים לא שייך: [יא] ובדיעבד כו'. מדברי לדעת הראב"ד בתוס' פ"ח א' ד"ה אלא. ד"ם בשם אר"ח: [יב] ואפילו כו' כי בו'. וכמ"ש בס"ז בהג"ה ויש חולקין כו' ואפילו כו': [יג] ואפילו. שם: [יד] אבל כו'. שם ס"ד לבשולי כו': [טו] כל כו'. שם ב' בין שהניח כו' ואינו כו': [טז] ואפילו כו'. בנמ' מבואר הייפך זת אלא דאי לא הייפך כו' וכ"כ בס"י ושש"ך ופר"ח: [יז] אין

פתחי תשובה

מלב מון משמיס אלו דדינו בעובד כוכבים כדלעיל סי' ב' ס"ש ולקמן סי' קי"ש גם כן בישולו אסור: (ב) חיתוי בגחלים מהני. עיין בפסובת רדב"ז בהדשות סימן ג': וכו' בעמנו דמ"ש אלא שהיה מ' מבני הבית ובתב בד"מ שמעינן מבאן אפילו לא בוון להחיר ע"י מיתוי זו אלא עשאה בלא כוונה דמותר וכ"כ בכל בו עכ"ל ובאו"ה בתב אך יזהר שאותו המיתוי יועיל להקן האש ויועיל למהר ביישולו ע"י ישראל: (ו) ידע. בטור כתב לפיכך אם ידוע בית בשר בתנור אפילו חממו לייבש בו כלי אסור דמיישנין שמא כוון גם לבישול וכתב הב"ח ע"ז וקשה לי הא כתב הטור אח"כ בסי' זה לאם הניח בו עובד כוכבים ואין ידע אם סלקו וכו' לא מיישנין שמא סלקו אח"כ ק"ו כאן ולכאורה לא מיישנין שמא כוון גם לבישול ובתב הב"ח דשאני גבי סילוק דהוא אינו דבר מלוי כ"כ לעשותו כמו כאן שמלוי הוא לכוין גם לבישול עכ"ל: (ז) שיעב. הנה הב"ח וש"ך הקשו על רמ"א דדין זה סות נגד הש"ס פיין שם וכ"ל דכאן מיירי דבישול להתבשל אלא לא מ"ש עובדי כוכבים אבל כמאכל בן דרוסאי היה יכול להתבשל ע"י ישראל לבד. ובמ"ז כ' דבלא"ה קי"ל כים מולקין שסביה רמ"א בסמוך דהלקת אם או מיתוי מהני:

באר הגולה

בשפחות שקנויות: ו מסקנת סגמרא עבודת כוכבים דף נ"ח (ולשון רמב"ם פרק י"ז מאסו"ר דין י"ע): ז מימרא דרבי יוחנן שם: ח מימרא דרבינא שם ופוסי: ט לשון רמב"ם שם דין פ"ז ומימרא דרב יהודה תנר שמואל שם ושם מסיק בדלא עביד העובד כוכבים אלא קיבוץ בישול אל"כ בתחבר בכ"מ ובכ"י אמ"ש הכמ"ל לא ובזתו שם לפסנו ר"מ ואפשר שסמך על כיס תוקפן שהביא בסעיף שלחר זה לו ס' אלא היה מתבשל יותר ממלבל בקדרותלו בלא פיוע העובד כוכבים ובלקמן סעיף מ': י הכ"ן שם לשם דרב יהודה וכו' ושכן כתבו הראשונים וכ"כ מדברי הרמב"ן וכיכ"ם וכיכ'

מטה יהונתן

(סיפן מ"ג בש"ע סעיף י' בהגה"ה) ואפילו לא היה מתבשל כו'. עי' ע"ז ס"ק י' וש"ך ס"ק ח' נמה שמקשי' דין זה הוא נגד הגמ' ולק"מ דהא דקאמר הגמ' שאם לא מתבשל בלא פיוטי עובדי כוכבים אסור פיהא שיבשל אין עושה מעשה גמור רק הישראל נותנו על אש ובא עובד כוכבים ומיפך בו א"כ הישראל אין עושה כלום והוי כאלו העובד כוכבים עושהו מתחלה ע"ג אש אם בי שום פייעם ישראל אמאל"כ בישראל עושה מעשה גמור בגון שבשים בו בס"ב אין פיוטא עובד כוכבים אופר כלום וזו"ק:

חידושי בית מאיר

ומוכר אף בדעמי לאפילו בדבר מעמעיד אינו אוסר. ונ"ל כן בדין כי אמר יבא תמנו מנ"ם פ"ו שעמיד מתמ:ונו' מנבאל"מ דקיי"ל מעשה בעיקר דאוריתא לכבי פיסק בפי' הרשאון דש"ם דבמאן דפיבב בדיבים דמי ומי' בב"ו [אך עיי' פיס"י שם ואפשר דתמיר מפני שהוא שיקר] עכ"ל לענ"ד נשמע מיהיה בדור דאוסר אלאור בעיטים ומ"ו תערובות מתיר אפי' בעמעמיד ומ"כ פ"ם [בדין] בסם ממש. אך מ"מ אנו כן דאף בחשש דמאי מקיל אפילו בדבר מעמעמיד הא ע"כ פוסק בפי' דש"ם דבמאן דפיבב בדיבים דמי והלכה פקוביא לדוכתם שהיי בשאור פעבר לבתאלה ומה פעל בשם שקיבל ומי' תערובות פוא. לבבי מוכח פרוש סב"ו דבשל בתים מחמיר מחשש דמאי וגבי אאור מקיל יותר אפילו בדבר מעמעמיד ואפי' לעבודי כיבים זה ל"ע דהא דבבי בב"ו מוכרעים שבבי לא נלמד קולא זו אלא מדין דמאי ומה"מ לבבל יוסף ול"ם:

גליון מהרש"א

(ש"ע סעיף ז') אלא ההנחה דוקא. בפפי. שיוכל להתבשל כמאכל ב"ד ס"ו:

באר היטב

לא בשפחות אלו אלין קנויות לו רק שנמכרו לשנה ואין אנו מוזהרין עליהם בשבח בש"מ סי' ס"ד ומ"ש הר"ב דבדיעבד יש לסמוך אדברי המחירין כישולי עובדי כוכבים בבית ישראל והוא דעת ר' אברהם שסכיה הטור וכ"כ בד"מ ובת"מ כלל ע"ה דין י"ז בשם או"ה והוא בתו"ה כלל מ"ג דין י"ג בשם אר"ח ולא דקדק בזה דשיקר דמילתא סמיך אטעמא דא"ה אלא יאתה אחד מבני הבית מעט ועיין בא"ו אל מהרש"ל סי' ע"ה מביא תשובת הרמב"ן סי' קמ"ע דיש מרבותינו מחירין בשפחות מטעם דאין איסור משום בישולי עובד כוכבים אלא בעושה מלאכה ומשום גזירת חתנות אבל אלו השפחות והעבדים אלו עושים בע"כ בין ירלו בין לא ירלו אין בזה קירוב הדעת ומ"מ אין דבריהם מתווירין ואין אנו סומכין ע"ז ואנו נוהגין איסור אפילו בדיעבד ע"כ עכ"ל וכן הוא בהשובת הרשב"א סימן ס"מ ולפ"ז י"ל דהשבת המחיר שבחב שמחבר הוא מעשה זה ולזה כתב הרב לסמוך עליהם בדיעבד אלא דבב"י וד"מ לא נזכר עשה זה: ה ואפילו לא היה בו'. לכאורה קשה דהוא נגד הש"ס דעבודה כוכבים (דף ל"ח ע"א) ומביאה ב"י דאמריגן אי דלא ספק כה עובד כוכבים לא הוי בשולי עבודה כוכבים הוא ואסור וכן הוא בפוסקים וב"י וגם בא"ה כלל מ"ג דין ט' דאם ישראל בשר על גבי גחלים אלא היה להתבשל ולגלות הא עובד כוכבים והפך בהן והתבשל מותר עכ"ל ונ"ע ונראה דס"ל להא"ה והרב דגמי דמדינה דש"ם אסור בבה"ג מ"מ הא גם היתוי וקיסם אסור מדינא דש"ם דהא לא היה מתבשל אלא שיעב העובד כוכבים ואפ"ה אנו מחירין אלא היינו מטעמא דקי"ל דכי היכי דמהני קי"ב ס"י ה"ס בבשולי עובד כוכבים וכמ"ש הר"ף בסמ"ק ואו"ה כלל מ"ג וא"כ כי היכי דקיסם בפת לא שרי מדינא דש"ם כמ"ש הפוסקים בסי' קי"ב אלא דסמכינן אמ"ש בחילופי מנהגים דבין בני א"י ובין בני בבל דמהני והכא לבם לישראל שיהו שוגגין כו' וכמ"ש הר"ש והטור בסי' קי"ב ה"ה בבשולי עובד כוכבים וכן הרמב"ן שסכיה הר"ן פא"מ דהה הך דקיסם מש"ם דלעיל ע"ש ולפ"ז הא דלא הגיה הרב בסעיף י' מידי אדברי המחבר היינו משום שסמך עלמו אמ"ש קודם לכן ואפשר לומר דכאן מיירי שהגיה הישראל בגחלים אלכך אע"פ שלא היה מתבשל אלא שיעב העובד כוכבים שרי דהוי בהלקת אלא בהג"ה ס"ז דשרי ובעמא כיון דישראל עשה השלבה שרי ולקמן סעיף י' מיירי שהגיה העובד כוכבים בגחלים ואלכך אע"פ שהגיה הישראל הבשר ע"ג גחלים כיון דלא היה מתבשל אלא שיעב העובד כוכבים אסור אבל באו"ה ובת"ח שם משמע דבכל גווני שרי ש"ם וגם כאן משמע דלא מיתבשר אלא משום שהגיה הישראל הבשר ע"ג גחלים ודוק ומ"מ לענין דינא ל"ע כיון דבש"ם איתא בסדיא דסיכה דהגיה ישראל בשר ע"ג גחלים ובא עובד כוכבים וחפך בו אסור אם לא מתבשל אלא שיעב העובד כוכבים וכ"כ הפוסקים אלא דבאו"ה והרב מקילין בזה ומעמא דמדמי להו לקיסם וחיתוי וי"ל דל"ד לקיסם וחיתוי כמו שמחלק הר"ן פא"מ לחדיא ע"ש: ש אז חיתוי בו'. ובתב באו"ה שם אך יזהר בשמחתה בגחלים שאותו המיתוי יועיל להקן האש ויועיל למהר ביישולו ע"י ישראל אבל למהר ביישולו ע"י ישראל אבל ע"ל וכן משמע בש"ם ופוסקים דבעינן שהגיה ישראל

הגר"א

כו'. בש"ש אלא דאי לא כו' וה"ח כאן וו"ש שם פניח ישראל כו' דוקא חנוה: (יח) ויש חולקין כו'. כפי' הטור ס"ש שם תהיפך ישראל שתתה בגחלים ואפילו הית מתבשל בלא היתוי ישראל וכפ"ש שם גמרו ביד עובד כוכבים מוחר גמרו כו' ומשמע דומיא דגמרו ביד עובד כוכבים מוחר והפעם כפ"ש הר"ן דקרובי בשולי מילתא בפ"ש בפ"ב דשבועות דקרובי עבודה עבודה היא בבה"ג ע"ש י"ז ב' אלא דלקולא אמרו כאן דלאו

מאיר החכמה

הדופס מאתר אוצר החכמה tablet.otzar.org שלחן ערוך <הרגיל> - ה יו"ד ב עמוד 10

דמסני : (ט) וסלקה ובא עובד כוכבים והחזירה . לאו דוקא שהיסראל סילקה אלא הוא הדין אם עובד כוכבים סילקה לאיזה צורך שיש לו בזה והחזירה דאסור כדמוכח בסעיף י"ל דאם הוא וודאי שהיסראל סילקה בסעיף י"ל דאם הוא וודאי לי דשמא אם כן הוא דאסור בסילקה עובד כוכבים כיון שהעובד כוכבים עצמו ביטל מעשה ישראל ועשה מחדש הכל ממילא עקר שם ישראל ממלאכה זו וזה גרע ממה שעקרה ממילא ע"י ישראל ואפילו אם תמצי לומר שגרע עפי אם סילקו ישראל מ"מ לא קשיא אמאי לא קמ"ל רבותא כאן דאפילו סילקו עובד כוכבים אסור דיש לומר דקמ"ל דאפילו בסילק ישראל אין איסור רק קודם שהגיע למאכל בן דרוסאי ולא אח"כ וכאשר עדיין מזה מעש

מג דין בישולי כנעני

א **גרסינן** בעבודה זרה דף ל"ח פרק אין מעמידין אמר רבי יוחנן ביצה שצלאה כנעני [א] בתוך ביתו אסור משום בישולי כנענים אף על פי שנאכל חי על ידי הדחק ופסק אביי כוותיה והכי קיימא לן. ואיסור זה מדרבנן הוא ולא משום חששה שמא יאכילנו הכנעני דבר טמא ואפילו דבר שאינה משתנה מברייתה על ידי האור אלא ניכר עדיין לאחר הבישול כמו בתחילה נאסר בבישול של כנעני אלא משום גזירת חתנות שגזרו חכמים שמא יזמינו הכנעני בסעודתו ויתן עיניו בבתו ויבוא להתחתן עמו. ואסמכוהו אקרא וקרא לך ואכלת מזבחו ולקחת מבנותיו לבניך. ומפרש בסמ"ג ואין גזירת בישול של כנעני בכלל גזירת הפת דחזרו והתירוהו דשתי גזירות הוו דגזירת הפת היה אחד משמונה עשר דברים שגזרו תלמידי שמאי והלל. ושלקות בישולי כנעני קדמה בזה הרבה. דהא בפרק אין מעמידין רצה לאסור אותה מן התורה ומסיק דקרא אסמכתא בעלמא היא:

ב **ופסקו** התוס' לשם פרק ב' דעבודה זרה וכן פסק בסמ"ק (א) בתרי לישני לקולא שאין איסור בישולי כנעני אלא בדבר שיש בו השתי צדדין אינו נאכל (ב) כמות שהוא חי ועולה על השולחן שרים ללפת בו הפת דבזה יש לחוש שמא יזמינו הכנעני עליו, אינו נאכל כמות שהוא חי פירוש שאין עיקר אכילתו כשהוא חי אלא מבושל או צלוי אף על פי שנאכל גם כן חי על ידי הדחק מיקרי שפיר אינו נאכל כשהוא חי, ועולה על שולחן שרים פירש הרמב"ם פרק י"ז דמאכלות אסורות (הלכה ט"ו) אפילו שאינו עיקר הסעודה כגון מיני קיטניות וקרבי דגים ודגים וחגבים וכן כל כיוצא בהן מכל מקום עולה משום פרפרת ודרך אדם להזמין חבירו עליו והוא הדין בני מעים של בהמה וכהאי גוונא אף על פי שאין הדבר ראוי ליתן לפני אורחים נכבדים ואפילו כמהין ופטריות דהם [ב] עולין משום פרפרות, וכן כתב ביורה דעה (סימן קי"ג) תמרים בינוניים

16/07/2018 מרח

הגהות מן הספר

(א) **בתרי לישני לקולא.** ודלא כהר"ח וראבי"ה שפסקו כתרי לישנא לחומרא או זו או זו: (ב) **כמות שהוא חי וכו'.** ומיהו במרדכי ריש פרק כיצד מברכין (סימן קט"ז) בשם ראבי"ה מתיר זנגבילא רטיבא שבישל נכרי לפי שנאכל כמות שהוא חי אף על פי שהאוכלו חי יבש וכן פלפלין ומסמר גרופל"א שקורין נעגלי"ך פוטר לשם מברכה לגמרי דלאו בר אכילה הוא ואפילו לגבי יום הכפורים לא הוי ליה אוכל מכל שכן ערמונים וחבושין שראוין יותר כך חיין דהא מחייב שם לברך עליהם שהכל נהיה בדברו, ואין לחלק שרגילין לאוכלן קצת לרפואה ולא נמצא בענין אחר דהא אין מפרש מהאי טעמא, ומכל שכן הערמונים מלועז שמצריך בסמ"ק לברך עליהם אף חיין בורא פרי האדמה ויש לסמוך על זה ולהתיר. מיהא אותם הגדלים בלומברדיה שמברכין עליהם בורא פרי העץ ואפילו שאין אוכלן כך חיין כלל דבטלה דעתו אצל כל אדם. ומסיק לשם וגם משום כלי של נכרי ליכא בזנגבילא שיש להם

זר זהב

[א] **בתוך** ביתו. ליתא בגמרא ועיין לקמן דין י"ג. ומה שכתב ואסמכוהו אקרא וקרא לך וגו' לא מצאתי זה ועיין בעבודה זרה דף ח' ע"א שדרשו פסוק זה לענין אחר:

[ב] **עולין** משום פרפרות. כן מוכח בעבודה זרה דף נ"ט ע"א דקאמר דתורמוס אין בו משום בישולי נכרי משום שאין עולה על שולחן מלכים ובביצה דף כ"ה ע"ב אמרינן כתורמוס הזה ששולקין אותו שבע פעמים ואוכלין אותו בקינוח סעודה מוכח דאף דבר הבא רק לקינוח סעודה אסור ועיין בתורת חטאת שנדחק בזה ונוטה לומר דבעינן דוקא שיהא עולה ללפת בו את הפת:

שאינן מתוקין ואינן מרים שיש קצת בני אדם שאוכלין כשהן חיין יש בהם משום בישולי כנעני לפי שאין נאכלין אלא על ידי הדחק עכ"ל:

ג **והלכך** חבושין או ערמונים שעיקר אכילתן על ידי בישול ואין מברכין עליהן חיין אלא שהכל נהיה בדברו יש בהן משום בישולי כנעני וכן דגים מלוחים דלקמן וכל כהאי גוונא דהוי כביצה שנאכל חי על ידי דחק דפליגי בה חזקיה ור' יוחנן:

ד **אבל** אגסין ותפוחין ושאר פירות שדרכן לאוכלן חיין מותר לקנותם בשוק מבושלין מן הכנעני שדרכן למוכרן כל ימות השנה שקורין ואגונ"ר ואין בה משום בישולי כנעני שהרי נאכלין חיין ולא משום גיעולי כנעני פירוש הפלטת כליהם דמתוך שדרכן למוכרן כל ימות השנה ודאי יש להן כלים מיוחדין לזה (נ"ב: ועוד סתם כליהם של כנענים אינו בן יומו ונותן טעם לפגם א]), ועוד כתב הרמב"ם (הלכה כ') תמרים ששלקו עכו"ם אם היו מתוקים מתחילתם הרי אלו מותרים ואם היו מרים ומתקן הבישול הרי אלו אסורים עכ"ל, ומיהו הני אגסין הקשין אף על פי שרוב אכילתן על ידי צלי ובישול, אם צלאן ובישלן כנעני מותרים דמכל מקום נאכלין גם כן חיין (נ"ב: ולא דמי לערמונים וחבושין דאין נאכלין חיין כלל ואין מברך עליהן בורא פרי העץ כשהן חיין) ועוד שרוב שבמינו עיקר אכילתו חי:

אהח 14/07/2018

ה **ומהאי** טעמא אנו אוכלין דבש של נכרי אף על פי שמבשלין אותם דהא נאכל כשהוא חי ומשום גיעולי וכו' ליכא ואפילו בכלי בן יומו כדאיתא לעיל בתשובת נותן טעם לפגם (שער ל"ב דין י"ח). וכן כתב בתשובת הגאון פירות שכובשין או שולקין כנענים בדבש ובכליהן מותר דאי משום עירובי יין נסך מסרי סרי ואי משום גיעולי וכו' אפילו בכלים בני יומן נותן טעם לפגם הוא ואי משום בישולי וכו' הדבש והפירות נאכלים כשהן חיין עכ"ל:

אוצר החכמה

ו **ובישול** נכרי אין אסורה עד שיכוין לבשל דאמר רבה בר בר חנא אמר ר' יוחנן שם בפרק ב' דעבודה זרה האי כנעני דחריך רישא שרי למיכלא אפילו מריש אזניה שהן רכין וממהרין לבשל דכיון שלא כיוון לבשל אלא רק להעביר השער אפילו אם נתבשלו על ידו מותר והלכך כנעני שהסיק בתנור ליבש בו קלי והיה בו בשר ולא ידע בו ונצלה בו מותר, וכתב ביורה דעה (סימן קי"ג) אך אם כיוון לבשל איזה דבר אף על פי שלא כיוון לבשל דבר זה כגון שהסיק התנור לבשל והיה בו בשר מתחילה ונצלה אף על פי שלא ידע בו אסור וכן אם ידע שהיה בו בשר אפילו אם חממו ליבש בו קלי אסור דחיישינן שמא כיוון גם לבישול מאחר שידע בבשר:

ז **וכתב** עוד ואם עירב דבר הנאכל חי עם דבר שאין נאכל חי אזלינן בתר העיקר בין להקל בין להחמיר עכ"ל, וכן כתב רש"י ובבישול כנעני לא גזרו על טעם כעיקר כמו שלא גזרו על תערובת דמאי עכ"ל, והלכך אם נתערב אפילו מאכל שנאסר כבר על ידי בישולי כנעני תוך מאכל של היתר ואין ניכר בתוכו להפרידו ולהוציא בין שנתערב במינו בין שנתערב בשאינו מינו בין בלח בין ביבש בטל ברוב בעלמא. ואפילו

הגהות מן הספר

כלים מיוחדין לזה אי נמי סתם כלי של נכרי אינם בני יומן ולתערובת יין ושאר דבר האסור לא חיישינן דאומן לאו מרעא נפשיה עד כאן לשונו. שאיל"ה:

הגהות הרמ"א

א] שרי בדיעבד: